

TRÆER OG BUSKE I KØBENHAVNS UNIVERSITETS BOTANISKE HAVE 1955

Af H. NILAUS JENSEN

Den nuværende Botaniske Have i København er anlagt på byens gamle fæstningsterræn i årene 1870–74, og selve arboretet er tilplantet i 1872–74. Haven blev anlagt dels på voldskrænten, men væsentligt på glaciets foran fæstningen. Søen i haven er en del af den gamle voldgrav, dog i ret omformet skikkelse. Da der ved havens anlæggelse blev udført omfattende jordarbejder med omprofileringer af terrænet, ved man med sikkerhed, at ingen af træerne er ældre end haven og altså kun kan have stået på stedet i ca. 82 år. I årene før haven flyttedes hertil fra dens tidligere plads ved Charlottenborg havde man forberedt flytningen ved at anlægge en planteskole, omtrent der hvor nu Grønttorvet ligger, den var ca. $\frac{1}{2}$ ha. stor. Haven hjemkøbte eller tilbyttede sig frø eller planter fra andre botaniske haver eller planteskoler, og de fleste træagtige planter kan da have været ca. 3–5 år gamle, da de blev udplantede. Det kan dog være sandsynligt, at der fra den gamle have kan være flyttet nogle yngre planter, måske indtil en halv snes år gamle, men ifølge havens bøger er de fleste sikkert tiltrukket i den nævnte planteskole eller kommet direkte fra en anden planteskole.

Havens samlede areal er ca. $9\frac{3}{4}$ ha. og deraf udgør søen ca. $\frac{3}{4}$ ha. Når der yderligere fradrages de arealer som væksthuse, drivbænke, de forskellige kvarterer med urteagtige planter samt de fri græsarealer optager, vil der kun være ca. 5 ha. til rådighed til arboretmæssigt formål. Et så ringe areal vil selvsagt kun kunne rumme forholdsvis få arter og navnlig kun få individer af hver art. Arboretet repræsenterer derfor nærmest et udsnit af de træagtige planter, og der må stadig foretages en begrænsning især for de større træers

vedkommende, idet det derved er muligt at have flere buskagtige arter. Stort set findes dog så godt som alle de slægter repræsenteret, som vil kunne vokse på friland i vort klima, og som det har været muligt at få fat på. Arterne er repræsenteret ved 1–2 eventuelt 3 individer, yderst sjældent flere.

Ved anbringelsen af de træagtige planter blev de væsentlig plantet på et systematisk grundlag og familievis samlede i busketter, hvor der blev taget hensyn såvel til deres krav til voksested som til deres havearkitektoniske værdi og muligheder. Med undtagelse af enkelte familier eller slægter, der kun omfatter buskagtige arter (*Ribes*, *Spiraea* m. fl.) som lettere lader sig flytte og forynges, finder man de fleste familier endnu på deres oprindelige plads, således at busketterne i reglen rummer en kærne af ældre individer stammende fra havens anlæg, men senere suppleret med yngre individer eller ny tilkomne arter. Vedrørende denne nyplantning indenfor de gamle busketers rammer, har man ofte vanskeligheder med at få de unge planter til at trives, når der forud har stået samme eller nærstående arter på stedet, det synes i særlig grad at være tilfældet hos *Pomaceae*. Det kan derfor i nogen grad være uheldigt at fastholde den gamle systematiske orden, uden at det går ud over nyplantning. De sjældnere familier eller slægter, der er så små, at de ikke kan danne særlige busketter er anbragt enten frit i plænerne for de større arters vedkommende, eller hvor det drejer sig om mere sensible arter, samlede i blandede busketter, der er lunere beliggende og på bedre jordbund. Ganske små arter er plantede på stenpartierne, hvor det er lettere at give dem den rette placering og jordbund.

Jordbundsforholdene i haven er en noget ler- og kalkholdig jord, der i sig selv er ret frodig, men ikke egner sig til planter, der skal have sur jordbund, f. eks. *Ericaceae*, hvorfor der til disse må skaffes en særlig jord. Da den største del af terrænet gentagne gange er blevet omreguleret, er der de fleste steder et stykke ned til den oprindelige undergrund. Søen i haven har ret stejle bredder og har ikke videre betydning for trævæksten, måske med undtagelse af *Taxodium* og enkelte *Salix*-arter.

Livsvarigheden hos de træagtige planter er almindeligvis lang, men dog en del varierende, ligesom det tidsrum, det tager for et træ at opnå sin fulde størrelse, er meget forskellig. Af de større træer synes det, som om Poppel og de større Pilearter relativt hurtigt når deres aldersgrænse, måske hænger det noget sammen med deres hurtige vækst og løse vedstruktur. Her i haven er der ihvertfald i de senere år sket et ret stort mandefald indenfor disse to slægter. Sygdoms-

angreb (særlig visse storsvampe) kan måske secundært have været medvirkende, og her er det måske også det løse ved, der giver svampen bedre betingelser?

Antallet af arter og varieteter, der for tiden findes i arboretet, andrager af løvtræer godt 2000 og af nåletræer ca. 200. Ialt findes der omkring 4500 individer. På stenpartierne er udplantede ca. 300 arter. Af de slægter, der er repræsenteret ved et større antal arter, kan nævnes: *Acer* 45, *Berberis* 70, *Betula* 33, *Clematis* 28, *Cotoneaster* 63, *Crataegus* 58, *Euonymus* 28, *Fraxinus* 25, *Hedera*-varieteter 30, *Juglans* 23, *Lonicera* 62, *Populus* 22, *Prunus* 74, *Quercus* 22, *Rhododendron* 63, *Ribes* 52, *Rosa* 116, *Rubus* 65, *Salix* 62, *Sorbus* 38, *Spiraea* 48, *Syringa* 40, *Ulmus* 14, *Viburnum* 35 og *Vitis* 25. En mindre del af de herunder medregnede arter er dog ikke reviderede, og kan derfor, når de bliver bestemte, hvad der sker når de blomstrer, være identiske med nogle af de i forvejen optalte arter.

Ved den følgende omtale af arboretet, hvor plantenavnene er opført efter A. RENDERS: *Manual of Cultivated Trees and Shrubs*, 1947, kan man følge nummereringen på vedføjede plan over Botanisk Have (s. 432–33) og begynder da i havens nordøstlige del ved lågen til Sølvgade. Nr. 1 er det enårige kvarter, der rummer ca. 1000 enårige planter. Nr. 2 er forsøgshave og planteskole, her står de unge planter, til de er tjenlige til udplantning i arboretet. Tillige står der langs hegnene en del yngre buske, delvis ubestemte, samt enkelte større træer af *Pomaceae* og *Amygdalaceae* for anvendelse til afskæring. Endvidere enkelte andre, hvoraf bør nævnes *Paulownia tomentosa* plantet i 1922. Skønt træets bark er meget ødelagt, blomstrer og fruktificerer det rigt i de senere år, men dets levetid vil formentlig kun blive kort. På selve hegnet om forsøgshaven har en del slyngplanter plads, det er særlig *Ampelidaceae* og *Clematis*.

Nr. 3 er slægten *Ribes* med 52 arter, de ældste er plantet her i 1921. I hjørnet, lige indenfor lågen, står et træ af *Populus lasiocarpa*. Det kraftige velformede træ, der er plantet i 1923, er sikkert det første træ af denne art, der er plantet her i landet. Ved hegnet mod Sølvgade står et træ fra 1919 af *Populus nigra* var. *pannonica*, en form der står *P. nigra* var. *italica* nær.

Nr. 4 rummer Sølvbladfamilien: *Elaeagnaceae* med slægterne *Elaeagnus*, *Hippophaës* og *Shepherdia*. Arterne indenfor denne familie har en relativ kort levetid. Det største træ er *Elaeagnus angustifolia* var. *orientalis* fra 1928. Ved siden står et busket med nogle store buske af *Buxus sempervirens* var. *bullata*, der er plantet her før 1905, da dette parti blev lagt ind under haven. Lige syd for står en lav

mangestammet busk af *Chamaecyperis thyjoides* var. *ericoides*, mulig af samme alder, en plante der sjældent dyrkes her i landet.

Nr. 5 omfatter *Spiraea*-gruppen af Rosenfamilien, og planterne har kun stået her fra 1938. Foruden slægten *Spiraea* med 48 arter findes her de nærstående slægter: *Holodiscus*, *Neillia*, *Neviusia*, *Physocarpus*, *Sibiraea*, *Sorbaria* og *Stephanandra*.

Nr. 6 er Pilefamilien: *Salicaceae* der findes på begge sider af gennemgangen og her væsentlig er *Populus*, medens slægten *Salix* strækker sig nord om Dansk Kvarter hen til væksthuse. Af *Populus* findes 22 arter, af hvilke især bør nævnes et stort velformet træ af Gråpoplen: *P. canescens*, det står lige ved gennemgangen, og en høj *P. nigra* var. *italica* ved Kemisk Laboratorium, begge stammer ligesom de følgende fra havens anlæg. Af *P. nigra* var. *betulifolia* findes en hunplante, hvilket køn er sjældent indenfor denne form. Tillige må nævnes *P. angustifolia*, *P. candicans*, *P. canadensis* og *P. tacamahaca*, der tilsammen danner buskettets tyngdepunkt med de ca. 10 individer, der endnu er tilbage af den oprindelige bestand. Af yngre planter må foruden den tidligere nævnte *P. lasiocarpa* nævnes *P. nigra*. Det er en hanplante og en stikling af den gamle Sortpoppe fra Herlufsholm, plantet i 1926. *P. koreana* er fra 1931. *P. suaveolens* og *P. Wilsonii* er begge fra 1923. De efternævnte popler havde i 1955 følgende mål: *P. canescens*: stammeomfang (normalt ca. 1 m. fra jorden) 2,32, krondiameter 22 og højde 17 m. *P. tacamahaca* 2,42–27–21, *P. lasiocarpa* 1,00–10–11, *P. nigra* (Herlufsholm) 2,00–17–20, *P. nigra* var. *italica* 2,84 og højde 25 m.

Af *Salix* med 62 arter, der findes sammen med Poplerne, bør nævnes et veludviklet træ af *S. Matsudana* var. *tortuosa* fra 1939; *S. longifolia*, en halvstor busk fra 1917, samt et par lave tætte buske af *S. purpurea* var. *nana* og i nærheden et yngre træ af *S. alba* var. *sericea* med sølvhvide blade. Ved gennemgangen står 3 buske af *S. caprea* var. *pendula*. Mod vest i det egentlige Pilebusket står *S. alba* × *elegantissima* og *S. elegantissima* ved søen, der snart er ene tilbage af den bestand af store gamle Pil, der engang prægede hele dette parti. Noget mindre, men dog alligevel fra havens anlæg, er de to ved søen stående Babylonske Sørgepil: *S. babylonica* var. *sacramenta*, der muligt er en ubeskrevet varietet? Ellers er resten af Pile af lavere vækst og vistnok af nyere dato. Måske er dog de på skrænten stående *S. purpurea* og varieteter plantet her oprindeligt. I det danske kvarter (nr. 9 og 10) står de fleste af de lavere danske Pilearter samt en ung plante af *Populus tremula*: Bævreasp, en art der ikke synes at ville leve vedvarende i haven.

I busket nr. 7 findes der foruden nåletræerne, der vil blive omtalt under nr. 13, nogle løvtræer, ligesom der i stenpartiet mærket 46 på kortet (kaldet stenhøj 4) også står nogle arter. Af disse må nævnes (fra øst) *Prunus laurocerasus* var. *Zabeliana* (1924); *Myrica cerifera* (1916); en samling *Hypericum* både urteagtige og træagtige af hvilke der findes overgange; her findes *H. androsaemum*, *H. hircinum*, *H. Hookerianum*, *H. inodorum*, *H. patulum* og *H. proliferum*. Endvidere flere *Erica*, heraf *E. carnea* i flere former, *E. terminalis* og *E. vagans*. Ovenfor dette parti, der kaldes »Lyngpartiet«, findes af løvtræer: Arter af *Callicarpa*, *Diospyros lotus*, *Evodia Daniellii*, *E. hupehensis*, *Vitex agnus-castus* og *V. negundo*. Spredt på stenhøjen findes nogle *Cotoneaster*, *Daphne*-arter, *Euonymus sachalinensis* og den stedsegrønne *E. Fortunei*. En i forhold til alderen (1907) ikke særlig stor *Liquidambar styraciflua*, samt et par *Hedera*-varieteteter og to *Viburnum*, som omtales under 20. På stenpartiets vestlige del, hvor morænepartiet findes, vokser de arktiske Pil, således *S. lanata*, *S. lapponum* (1930), *S. polaris* og den ganske lille *S. ivigtutiana*, hjembragt fra Ivigtutfjeldene i Grønland i 1921. Arten står vist *S. uva-ursi* nær.

Nr. 8–9–10 og 11 er det danske kvarter med forskellige danske buske.

Nr. 12 er buskettet ved Observatoriet med *Rubus*, af hvilke der er 65 arter dels fritstående og dels espalieret. Foruden en del danske arter findes der nogle oprette og dekorative arter, således *R. alexeterius*, *R. Cockburnianus* og *R. leucodermis*, med mere eller mindre overhængende, sølvhvide stængler. *R. phoenicolasius* har stænglerne beklædt med rødlig hår og torne og bærer røde, lidt klæbrige og noget aromatiske frugter. De helt oprette og storbladede amerikanske arter: *R. odoratus* og *R. parvifolius* har lappede blade, det samme er tilfældet med den fra de øvrige *Rubus* noget afvigende *R. deliciosus*, der har store hvide enkeltstillede blomster. Tillige kan nævnes den krybende stedsegrønne *R. tricolor* og den delvis urteagtige *R. xanthocarpus*. Der findes også Korbær–Hindbær: *R. caesius* × *idaeus* og Brombær–Hindbær: *R. loganobaccus*, også kaldet Loganbær. Af Hindbær er der en cjemdommelig form: *R. idaeus* var. *phyllanthus*, hvor frugtstanden er omdannet til en forlænget rակlelignende stand af små grønne højblade. Alt i alt en rig variation af en slægt, der rummer både nytte- og prydplanter.

I de med 13 mærkede busketter kommer man til nogle af Botanisk Haves smertensbørn, nemlig nåletræerne, det er særligt slægterne *Abies* og *Picea*, der her i byluften kun får en kummerlig udvikling,

og derfor efterhånden mere glider ud af samlingerne. Et par undtagelser bør måske nævnes, således synes *Abies homolepis* at være en af de Ædelgran, der bedst tåler forholdene. Det bør dog også nævnes, at der findes tre arter af *Abies*, stammende fra J. F. ROCHS indsamlinger i Kina og Tibet i 1925, det er arterne *A. Faxoniana*, *A. recurvata* og *A. sutchuenensis*. Disse arter er endnu kun lidet kendt i Danmark og om deres hårdførhed er det for tidligt at udtale sig. Af *Picea* bør nævnes *P. omorica* fra Montenegro og Jugoslavien, som er en af de Granarter, der bedst tåler byluft. Dog synes også *P. pungens* og dens varieteter forholdsvis godt at kunne vokse i byerne. Det samme synes også at være tilfældet med *P. asperata*, der også stammer fra ROCHS frø fra Kina. Douglasgran: *Pseudotsuga taxifolia* trives dårligt, medens *Pinus* synes noget bedre at kunne vokse. Måske spiller dog også jordbundsforholdene en vis rolle for disse planter, der normalt trives bedst på en magrere jord.

Af slægten Fyr har Botanisk Have i den Østrigske Fyr: *Pinus nigra* var. *austriaca* sin eneste større træbestand, idet der findes ca. 100 individer stammende fra haven blev anlagt, og som er vokset godt til; de har dog haft den fordel, at der under deres opvækst var mere frisk luft over byen, end der er nu. Det viser sig nu vanskeligt at få nye unge planter til at tage ordentligt fat. En af de nyere Fyr, det er lykkedes at få i vækst, er *P. Armandii*, en smuk blød- og langnålet art. Den store Fyrgruppe har i tidens løb fået ret høje stammer, en del af dem er beklædt med Vedbend, og der er underplantet med Bøg, der stadig skæres ned og holdes i mandshøjde; i busketrandene er plantet nogle buske af *Forsythia*, *Lonicera* og *Spiraea*. På stedet ovenfor stenpartiet, hvor der før var Gran og Ædelgran, er i 1944 plantet arter og varieteter af *Chamaecyparis*, *Thuja*, *Thujopsis* og *Taxus*, der efterhånden skal udfylde skråningen. Her findes også enkelte andre sjældnere slægter, men heller ikke i særlig gode individer. Små eller svage former er plantet på selve stenhøjen. Her står *Pinus Heldreichii* var. *leucodermis* plantet i 1902, men først i de senere år er den begyndt at vise den lysgrå bark. Ovenfor morænebedene står en plante af *Cephalotaxus drupacea* og dens stift oprette varietet *C. drupacea* var. *fastigiata*. På morænen vokser Dværg-Ene: *Juniperus communis* var. *saxatilis* i et ældre eksemplar og tillige en ung plante af *J. squamata* var. *Meyeri*. Ved stenhøjens østlige ende findes en bred, godt meterhøj busk af den ejendommelige risdannede *Ephedra major* var. *procera* af frø fra Tiflis 1909, som endnu ikke har blomstret. Tillige findes i nærheden flere, delvis krybende arter, hvoraf hidtil kun *E. lichiangensis* har blomstret.

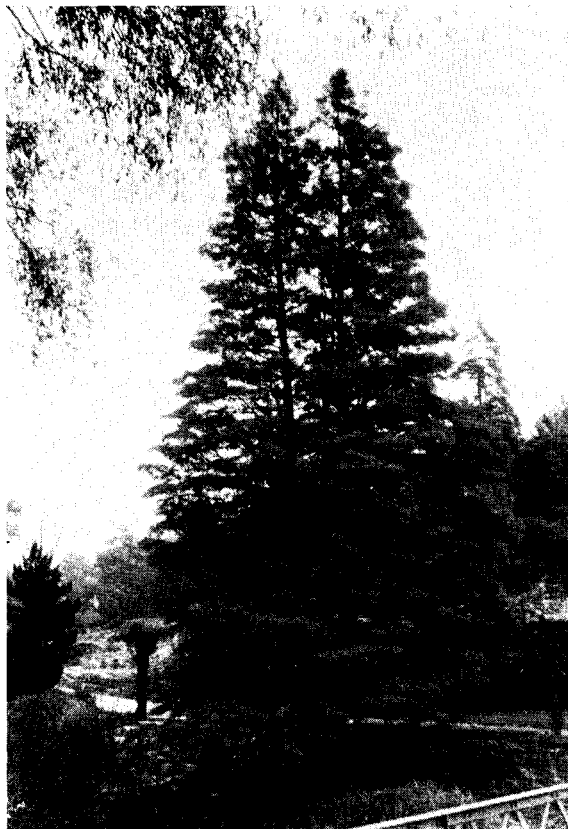

Fig. 1. *Taxodium distichum* (nr. 15).

Længere mod vest fortsætter busket 13 med slægten *Larix*, der kun er svagt repræsenteret, der findes 6 ældre planter af Europæisk Lærk: *Larix decidua*, de synes nu at have nået deres maximum, medens en halv snes planter af *L. occidentalis* fra 1916 er i langsom fremvækst.

Nr. 14 er en noget større plantning af Taks: *Taxus baccata*, der har stået her fra 1873 efterhånden i et tæt busket; de led en del skade i de strænge vintre 1940–42, så der måtte ryddes ud i buskettet, der nu rummer ca. 40 planter, væsentligst arten og nogle få varieteter. Nogle andre varieteter samt *T. cuspidata* findes ovenfor stenpartiet.

Nr. 15 er et stenparti kaldet stenhøj 6, og her står et pyramideformet, smukt træ af Sumpcypres: *Taxodium distichum*. Dette træ kan vokse på fugtige, endda periodevis oversvømmede steder, idet det er i stand til at danne særlige ånderødder, der som spidse søjler eller knæ stikker op over bunden og kan tilføre ilt til rødderne gennem

deres svampede bark. Da træet her på dette sted ikke står særligt fugtigt, er dannelsen af ånderødder ikke fremtrædende, men kan dog ses som knuder ved søkanten. Træet er indkøbt til haven i 1873 og måler nu i stamme: 2,42, krondiam. 8 og højde 16 m. Her i stenpartiet står iøvrigt en tæt rund busk af *Hydrangea petiolaris*, *H. Sargentiana* og en lav stedsegrøn *Buxaceae*: *Sarcococca Hookeriana*, der synes at være temmelig hårdfør.

Nr. 16 er en markant gruppe af Tempeltræ: *Ginkgo biloba*. Gruppen omfatter 6 ældre træer fra 1874 og enkelte af senere plantning. Det østligste træ måler i stamme 1,50, i krone 7 og i højde 16 m. Medens der aldrig er set blomster på nogen af træerne, har der dog på det største af dem været en enkelt frugt i 1951 og 1953. De fleste af individerne er af slank vækst, og set fra søens modsatte side danner de en karakteristisk gruppe med deres friskgrønne løv, set på baggrund af de mørke Fyrretræer.

I busket 17 er i 1944 plantet en del yngre Kristtjørn: *Ilex* i forskellige arter og varieteter. Buskettet udvidedes i 1953 til den dobbelte størrelse. Her er bl. a. den løvfældende *I. decidua*, den småbladede buksbomlignende *I. crenata* samt *I. Pernyi*, der afviger fra Alm. Kristtjørn ved at have noget kortere og bølgede blade. Iøvrigt findes en del varieteter af *I. aquifolium*.

Nr. 18 omfatter løvgangene (pergolaerne) hvor forskellige slyng- og klatreplanter er anbragt. Ved gennemgangen er det særligt *Ampelidaceae* med slægterne *Ampelopsis*, *Parthenocissus* og *Vitis*, der dominerer, men tillige findes også arter af *Actinidia*, *Aristolochia*, *Celastrus*, *Menispermum*, *Polygonum* samt enkelte *Clematis* og *Lonicera*. Disse to sidste slægter findes dog især anbragt i den halvrunde løvgang ved drivhusenes udsætningsplads. Desuden findes der slyngplanter flere steder i haven, nogle er nævnt under nr. 2 og de vigtigste vil blive nævnt under nr. 31.

Nr. 19 omfatter Rakletræerne: Birk og El. Birkene, der her i deres lette gestalt står i en smuk kontrastvirkning til de tunge mørke Fyrretræer, rummer ca. 15 individer, der kan føres tilbage til havens anlæg, medens de senere plantede har noget vanskeligere ved at komme i ordentlig vækst. De gamle lyse Birk anbragt her mellem den spejlende Sø og de mørke Fyr har stor skønhedsvirkning, og den irgrønne statue af Diana med den springende hjort har fået flugt mellem de hvide stammer. Af de 33 arter, der findes i haven, må nævnes foruden Vortebirk: *Betula pendula* og Hvidbirk: *B. pubescens* også Papirbirk: *B. papyrifera*, *B. Ermanii* og *B. Middendorffii*. Dværgbirken: *B. nana* findes som tidligere nævnt på gennemgangsstenhøjen

tillige med den noget buskagtige *B. humilis* og på de store stenhøje (46) står en bred meterhøj busk af *B. Medwediewi*, der er karakteristisk ved de store blade og hanrakler. Ved jordmagasinet (32) står en smuk plante af *B. albo-sinensis* var. *septentrionalis* med den smukke rødbrune bark, den stammer fra Rochs indsamlinger i Kina 1925. Af El findes 4-5 store træer af *Alnus cordata* og *A. subcordata*, der ligesom de danske arter Rød-El: *A. glutinosa* og Grå-El: *A. incana* synes at være ved deres aldersgrænse. Ved søbredden står *A. glutinosa* var. *aurea* fra 1927. Også den buskagtige *A. viridis* (*A. alnobetula*), der i visse henseender minder om Birk, findes.

Nr. 20 rummer Gedebladfamilien: *Loniceraaceae* med slægterne *Lonicera* med 62 arter, *Diervilla*, *Sambucus* (delvis), *Symphoricarpus*, *Viburnum* og *Weigela*, samt den mindre kendte *Dipelta ventricosa* fra Vest Kina, en slægt der minder noget om *Kolkwitzia*, hvormed den er beslægtet; den har dog ikke dennes elegante vækst og store blomsterrigdom, men fortjener at dyrkes. Af *Viburnum* med ca. 35 arter står her nogle af de nyere kinesiske, men en del af dem findes andre steder i haven, således i 36, 46 og 47. På gennemgangsstenhøjen står *V. Henryi* (1916) og en plante af den ejendommelige purrede *V. opulus* var. *pygmaeum*, der kun er ca. en halv meter høj og aldrig blomstrer.

I busket 21 findes mest større træer af Avnbøg, Hassel og Humlebøg. Af Hassel: *Corylus* findes Alm. Hassel: *Corylus avellana* og to varieteter *C. avellana* var. *heterophylla* med fligede blade og den meget ejendommelige Troldhassel: *C. avellana* var. *contorta*, der er plantet i 1927 og sikkert det ældste eksemplar her i landet. Den har meget tynde zigzagbøjede eller snoede skud. En stor flerstammet plante af *C. colurnoides*, der er en hybrid mellem Alm. og Tyrkisk Hassel, er fra 1873. Af Tyrkisk Hassel: *C. colurna* findes kun yngre planter, der dog nu er ved at få den pyramidale vækst. Endvidere findes den amerikanske *C. cornuta* og *C. maxima* fra Syd Europa og Vest Asien samt dennes rødbladede form var. *purpurea*. To arter *C. chinensis* fra 1939 og *C. heterophylla* fra 1909, der står i de blandede busketter (36), har trods deres alder endnu ikke båret frugt. *C. Sieboldiana* fra Tokio 1914 satte frugt i 1946. Af Avnbøg: *Carpinus* findes 4 gamle træer af *C. betulus* og var. *incisa*, tillige med et smukt træ af *C. orientalis* også fra havens anlæg. Af *Ostrya* findes et træ af hver af arterne *O. carpinifolia*, *O. japonica* og *O. virginiana*. Den buskagtige slægt *Ostryopsis* med arten *O. Davidiana* findes i busketterne 36.

Busket 22 er *Amygdalaceae*, væsentlig slægten *Prunus*. Tilbage af

træerne fra havens begyndelse er vel nok kun Weichseltræet: *P. mahaleb* og *P. americana*, der er en vildform til nogle af de amerikanske blommesorter, samt den gulfrugtede, syrlige *P. cocomilia* fra Italien. *Prunus*-slægten har i haven ca. 74 arter, heraf har de fleste deres plads her, medens resten skal søges på stenhøjene (46) de blandede busketter (36) eller mellem Botanisk Museum og Gothersgade, hvor i de senere år er plantet nogle af de som prydræer anvendte former, som f. eks. den vinterblomstrende *P. subhirtella* var. *autumnalis* og den smukke Mandelfersken: *P. amygdalo-persica*, hvis frugter kan bruges som mandler. Af arterne i buskettet må nævnes den kinesiske art *P. Davidiana* fra 1934, der er den tidligst blomstrende af dem alle, den efterfølges af den kaukasiske *P. Fenzliana* fra 1929. Endvidere en bred busk af *P. tomentosa* og en yngre plante af Mirabel: *P. cerasifera* var. *divaricata*. Allehelgens Kirsebær: *P. cerasus* var. *semperflorens* blomstrer og sætter frugt sommeren igennem. Iøvrigt findes Hæg, Kræge, Slåen og Fuglekirsebær samt Dværgmandel: *P. tenella* og den ganske lave *P. pumila*; *P. salicina* stammer fra Kina, men er kultiveret i Japan. Den er blevet meget brugt til indkrydsning med andre arter, hvorved der er fremkommet mange dyrkede bastarder og sorter. En slægt, der står *Prunus* nær, er *Osmaronia cerasiformis* fra Nord Amerika. Den er godt meterhøj og bemærkelsesværdig med det tidlige løvspring, efter at den har stået længe med store lysgrønne knopper; den blomstrer tidligt med små grønlighvide blomster. En anden nærstående slægt, der findes i de blandede busketter (36), er *Prinsepia*, hvis to arter er lave tætte og tornede buske, hårdføre og anvendelige som fritvoksende hækplanter. De kirsebærlignende frugter kan spises. *P. sinensis* har gullige blomster og røde frugter, medens *P. uniflora* har hvide blomster og sort blådugget frugt med afladede måneformede sten.

I busket 23, der egentlig skulle rumme *Hamamelidaceae* findes kun en enkelt plante af *Hamamelis virginiana*, Trøldnød, samt Papegøjebusk: *Parrotia persica* fra Orienten, særlig skattet for sin smukke høstkolorit. Før de strenge vintre var det en stor bredkronet busk eller lille træ, men den frøs tilbage og måtte begynde at skyde fra de nedliggende, delvis jorddækkede sidegrene; nu fremtræder den med tre partier af disse basisskud, der atter begynder at få størrelse. De øvrige slægter af denne familie, hvis antal i de senere år er blevet stærkt forøget og begynder at dyrkes i haver, findes nu i busket 45 og i det nærliggende 36 og bliver omtalt senere.

Busket 24 omfatter Kornelfamilien: *Cornaceae* med slægten *Cornus*, hvoraf der er 23 arter, de findes dels rundt om *Parrotia* og langs

søbredden, helt hen til busket 21. Endnu fra havens anlæg er sikkert den næsten træformede Kirsebærkornel: *C. mas* og de ved søbredden voksende *C. alba* og *C. racemosa*. Cornusarterne er i reglen letdyrkelige og anvendelige både for skygge og fugtig bund, men afvigende herfra er *C. florida*, der regnes for en af Nord Amerikas smukkeste buske, både i blomstring og høstfarve; det samme gælder den østasiatiske *C. kousa*. Om disse 2 gælder, at de kræver de bedste kår for at trives.

Lige overfor *Cornus*-buskettet står en noget dårlig repræsentation af *Tamaricaceae*, der ikke trives godt her, og tillige er planter af en løs uregelmæssig vækst. Her findes den sydeuropæiske *Myricaria germanica* og den på Balkan og i Lille Asien voksende *Tamarix pentandra* samt et par andre arter.

Følger man søbredden mod nord forbi de store *Gunnera*, kommer en ung plante af *Cercidiphyllum magnificum* plantet 1948. Den ældre og mere kendte art *C. japonicum* findes i *Hydrangea*-buskettet (25) og på stenhøjen (46), hvor den står for tørt og derfor ikke opnår sin rigtige udvikling.

I gruppe 25 er samlet næsten alle havens *Hydrangea*, dels de ældre kendte *H. arborescens*, *H. cinerea*, *H. radiata* og *H. serrata*, dels de som »Hortensia« dyrkede *H. macrophylla* med flere varieteter samt *H. paniculata* med den nærmest klaseformede blomsterstand. Der findes et par kraftige, under gode forhold næsten træagtige arter *H. Bretschneideri* og *H. heteromalla*. En nyere art er *H. dumicola*, der er en kraftig art med store blomsterskærme og blade, der er hvidfildede på undersiden. Af mere speciel type er *H. Sargentiana*, der er ved at finde udbredelse, den har noget stiv og opret vækst, og de vandrette skærme har hvide sterile randblomster, medens de fertile blomster er blå. *H. involucrata* er en lavere, villigtblomstrende busk, hvis blomsterstand i begyndelsen omslutes af ret store farvede højblade, de fertile blomster er lysrøde, de sterile hvide. *H. villosa* har store, hvidligt til rustfarvede, lådne, på oversiden stivhårede blade. *H. petiolaris* må søges på stenpartierne (15 og 46), hvor den danner brede buske; det er dog dens natur at klatre eller klynge sig til mur eller lignende; de kan blive ret høje espalierplanter, der hæfter sig fast ved siderødder på grenene og næsten kan dække en mur med sine store blomsterskærme, der har firebladede golde randblomster. Der findes en anden slægt, der habituel ligner denne art i type, det er *Schizophragma hydrangeoides*. De adskilles dog let ved at dennes golde randblomster er enbladede og hjerteformede. Den findes i haven ved støttemuren ved perronens vestlige ende (se 31).

Fig. 2. Søen i Botanisk Have med nr. 26 og den store *Sophora japonica* til venstre, nr. 13 i midten og nr. 19 til højre. I baggrunden ses noget af nr. 6.
The lake in the Botanic Garden, to the left no. 26 with the big *Sophora japonica*, in the background no. 6, then follows no. 13, and to the right no. 19.

Busket 26 omfatter de Ærteblomstredc: *Leguminoserne*. De er væsentlig plantede på den såkaldte »Akasiehøj«, der skyder sig ud i søen. Bestanden her består af en del gamle, store og karakteristiske træer, nogle mindre og yngre træer og en del buskagtige arter. Set på afstand domineres gruppen af de store *Gleditschia* og af den imponerende *Sophora japonica*. Denne sidste, der er et efter sin alder stort og smukt træ, har et stammeomfang af 3,07, krone 27 og højde 20 m. og ses vidt om i haven, da dens krone delvis når ud over søen. Den må betegnes som et af havens smukkeste træer, men blomstrer kun med flere års mellemrum, men da med tusindvis af blomster, der dog ikke er meget bemærkelsesværdige. Af de fire *Gleditschia*, der ligesom *Sophora* er fra havens anlæg, er *G. caspica* den kraftigste og har et stammeomfang på 1,62, krone 15 og højde 16 m. *G. triacanthos*, Tretorn, har ligesom foregående meget store grenede torne, der danner hele forgrenede knipper, og undertiden bærer små rudimentære blade. *G. aquatica* og *G. sinensis* er også kraftige træer. Det er meget sjældent *G.* blomstrer. Af *Robinia* findes ældre planter af *R. neomexicana* og af *R. pseudacasia* var. *tortuosa*, der har korte vredne grene, medens der af selve arten ikke findes flere gamle træer på dette sted. Midt i buskettet står noget trykket et træ af

Cladrastis lutea. Træet, der blomstrer sjældent, har store lysgrønne småblade, der ved løvfald er rent gule. Et ved sin stive vækst, tykke, noget lådne skud og store, stærkt sammensatte blade, ejendommeligt træ er Gevirtræ eller Stennød: *Gymnocladus dioeca*. Karakteristisk for disse store træer og tildels for alle de Ærteblomstrede er deres sene udspring og det tidlige løvfald, i hvilken henseende de endog overgår Asketræerne. Af andre arter må nævnes den store mangestammede Alpeguldregn: *Laburnum alpinum*, der omend med nogen vanskelighed overlevede de strenge vintre. Den havde tillige et så stort overhæng ud over søen, at den ville være væltet, om den ikke var blevet afstivet under de sværeste grene. Det er i blomstringstiden, når man står under den, et betagende syn med de tusinder af gyldne blomster, der næsten dækker grene og løv. Af Alm. Guldregn: *L. anagyroides*, som tog en del mere skade end Alpe-Guldregnen, er der nu kun mindre planter, de fleste er rodsrud fra de tilbagefrosne planter. Af begge arter er der flere varieteter. Af Adams Guldregn: *Laburnocytisus Adamii* er der en plante fra 1948, da den ældre plante døde i de strenge vintre. Denne ejendommelige kimære, der er en podningsbastard mellem *Cytisus purpureus* og *Laburnum anagyroides* og som, når træet bliver ældre, kan give grenpartier af begge forældre, danner en ufrugtbar mellemform mellem forældrene, hvor forholdet er det, at det yderste cellelag er Purpurguldregnen, medens de øvrige celler er af Alm. Guldregn.

Af de buskagtige slægter må nævnes som de artsrigeste: *Amorpha*, *Caragana*, *Colutea*, *Cytisus* og *Genista*, hver med flere arter, medens slægterne: *Calophaca*, *Coronilla*, *Halimodendron*, *Indigofera*, *Ononis* og *Petteria* har en enkelt eller et par arter. Af andre slægter, der findes andre steder i haven, må nævnes, at i det nærved liggende busket 36 findes *Maackia amurensis*, og *Lespedeza bicolor*. På stenhøj 1 (den sydligste) findes *Hedysarum multijugum*. En anden slægt, der plantet frit har vanskeligt ved at tåle vintrene, er Judastræ: *Cercis siliquastrum*, den er tillige med *C. canadensis* espalieret på en mur ved formeringsafdelingen (31). Også Blåregn: *Wistaria sinensis* findes espalieret på støttmuren ved væksthuse i et godt eksemplar, der er forynget efter nedfrysning i de strenge vintre.

Med nr. 27 er dels betegnet det op til de Ærteblomstrede stødende parti og dels et busket sydvest for væksthuse; de omfatter tilsammen Æblefamilien: *Pomaceae*. Partiet her ved søen rummer *Crataegus* og *Mespilus*, samt deres mellemformer. Af slægten *Crataegus* med 58 arter findes en del træer fra havens anlæg. På en lille høj ned mod søen står et fladkronet træ af *C. crus-galli*, *C. Fontanesiana*, *C. Douglasii*

og *C. Arnoldiana*, denne er fra 1903. Ved Irisøen (ikke markeret på kortet) står et par brede træer af *C. punctata* var. *aurea* og *C. sorbifolia*. Nærmere broen står *C. calpodendron* og *C. submollis*. På den anden side af gangen står mod vest en yngre plante af *C. macracantha* (med en Misteltenplante på), derefter nogle morsomme knudrede og overhængende træer: *C. oxyacantha* med et par varieteter, *C. altaica* og *C. azarolus*. Her findes iøvrigt flere af professor Johan Langes originaleksemplarer, hvorefter han har beskrevet dem som nye arter. Det gælder således *C. hiemalis*, *C. Lambertiana* og *C. sorbifolia*, hvilke dog nok nu anses for at være hybrider, medens *C. intricata* regnes for en af de arter, hvori den tidligere *C. coccinea* nu er opdelt. Midt i buskettet står et stort træ af *C. monogyna*, Engriflet Hvidtjørn, der fra en kort stamme deler sig i to hovedgrene, der har måttet fæstnes med barduner for ikke at flække ud. Træet måler nu i stamme 2,52 og i krone og højde 14 m., der findes også en smuk varietet: *C. monogyna* var. *pteridifolia* med fyldige, bregneagtigt krusede blade. Af *C. punctata* findes to noget forskellige gulfrugtede varieteter.

I buskettet står også en plante af *Crataegospilus grandiflora*, denne er en kønnet bastard af *Crataegus oxyacantha* × *Mespilus germanica*, det er en sidegren, der har slået rod fra et ældre træ, der måtte ryddes i 1955; det har store hvide blomster og i vækst, blade og frugter står det midt mellem de to vidt forskellige forældre. Lige i nærheden, men mærket som 63, står tillige de ejendommelige podningsbastarder (kimærer) mellem de samme to slægter: *Crataegospilus Asnieresii* og *C. Dardari*, begge plantet 1918. Her er som et af naturens luner opstået et par kappekimærer, hvor der hos den førstnævnte findes yderst et cellelag Mispel og resten Tjørn, medens der hos sidstnævnte er to cellelag Mispel. Hos *C. Asnieresii* har man en form, der nærmer sig tjørn, og som ikke er villig til at slå ud til en af forældrene, medens *C. Dardari* ofte giver rene skud af Mispel, sjældnere af Tjørn, og yderligere kan den give skud, der er identiske med *C. Asnieresii*. Det er interessante planter, der nok er et nærmere studium værd. I nærheden findes også Mispel: *Mespilus germanica* i to individer plantet i 1930, og desuden *M. germanica* var. *minor*, der har mindre frugter og er noget mindre i vækst, de er plantet samme år.

Det andet store busket sydvest for væksthuse ne omfatter især de artsrige slægter: *Malus*, *Pyrus* og *Sorbus*, der væsentlig er træer, og dernæst de buskagtige slægter *Amelanchier*, *Aronia*, *Chaenomeles*, *Cotoneaster*, *Pyracantha* og *Cydonia*, hvoraf *Cotoneaster* er særlig artsrig. Begynder man med Æble: *Malus*, må nævnes *M. baccata*, hvor det gamle eksemplar netop er faldet i 1955, men et ungt træ

er i vækst, der findes et gammelt træ af *M. baccata* var. *oblonga*, der har godt ærtestore frugter og er et af de tidligst udsprungne træer i haven, det blomstrer tillige meget rigt og står om efteråret fyldt med de røde frugter; det er et værdifuldt prydtæ. Det som »Paradisæble« kendte træ er *M. baccata* var. *mandshurica*, det har frugter som store Moreller. Tillige et yngre træ af det vilde Skovæble: *M. pumila* og den dværgagtige *M. pumila* var. *paradisiaca*, der er stamform for de dyrkede Doucin, der anvendes som grundstammer for dværg-frugttræer af Æblesorterne. En anden form er den noget større, smukt røde og rødkødede *M. pumila* var. *Niedzwetzkyana* (findes i 51). *M. prunifolia* var. *xanthocarpa* har gule frugter, der meget ligner de førnævnte Paradisæbler, og er formentlig af hybrid oprindelse. *M. spectabilis* var. *Riversii* har smukke røde halvfylde blomster. Af de særlig småfrugtede arter kan nævnes *M. Sieboldii* og den smukt blomstrende lysrøde *M. floribunda*; *M. micromalus* (*M. Kaido*) der er en bastard: *M. baccata* × *spectabilis* har lysrøde blomster, en ung plante fra 1933 er værtplante for Mistelten, der vokser på træet i talrige kraftige eksemplarer og har måttet indhegnes. Mistelten omtales senere (under 60). Et par ejendommelige kinesiske Æbler *M. transitoria*, der stammer fra J. F. Rochs ekspedition til Kina i 1925, har blade der minder om tjørneblade, og de små gulrøde frugter, der er meget sammensnerpende i smag, minder om Rønnebær.

Af slægten *Pyrus* findes en del individer, der stammer fra havens anlæg, således *P. salviifolia* (*P. communis* × *nivalis*) et stort velformet træ, der blomstrer rigt og overordentlig tidligt, ca. en uge før de øvrige Pærer, de store rundovale frugter er desværre værdiløse. *P. elaeagrifolia* og var. *Kotschyana*, *P. nivalis* og *P. salicifolia* var. *pendula* er også fra havens begyndelse. *P. ussuriensis* stammer fra Mandshuriet 1925 og *P. pashia* er fra Rochs indsamlinger samme år.

Af *Sorbus*, hvoraf der er 38 arter, er der 8 a 9 gamle træer, således de danske *S. aucuparia* med varieteten *xanthocarpa* og *S. intermedia*. Endvidere *S. incana*, der måske er en hybrid af *S. latifolia*, *S. domestica* er et kraftigt træ med fannede blade og pærelignende frugter, grønne med rød solside; veddet er værdifuldt og bruges f. eks. til snedkerværktøj. Et ejendommeligt rundkronet træ er *S. cuspidata* × *aria*, der har meget store ovale, på undersiden hvidfildede blade; træet blev desværre beskadiget på østsiden i de strenge vintre, det måler i stamme 2,85, i krone 17 og i højde 14 m. Endvidere *S. hybrida* (*S. fennica*), *S. thianshanica* af bred buskagtig vækst med tykke skud og store knopper, den er podet på Tjørn; *S. Hostii* er også en

Fig. 3. *Pyrus salviifolia* (nr. 27, vestlig del [western part]).

stor busk af bred vækst, den modner sine frugter meget tidligt, den er en hybrid mellem *S. Mougeotii* og *S. chamaemespilus*, hvilke arter også findes her; den sidste er en lav, alpin art. Af yngre data er Tarmvridrøn: *S. torminalis*, den er vildtvoksende enkelte steder her i landet, planterne er fra 1918. Fra 1930 er *S. alnifolia* og dens var. *tiliifolia*, den sidste har hjerteformede blade og begge har smuk gul høstcolorit. *S. splendida*, der er en hybrid *S. americana* × *aucuparia*, findes ved foden af stenhøjen nær de andre *Sorbus*. Såvel *Sorbus* som *Malus* og *Pyrus* er meget tilbøjelige til at bastardere, således at det vil være næsten umuligt at få ægte frøplanter af dem, når de står sammen med andre arter af slægten. Også mellem slægterne indbyrdes kan der finde krydsninger sted, således med *Sorbopyrus auriculata*, der er en i naturen fremkommet krydsning mellem *Sorbus aria* og *Pyrus communis* og står i hele sit habitus midt mellem for-

ældrene. Frugten er pæreformet, melet og sød i smagen. Træet er sterilt, men kan sætte frø, når det bestøves med *Pyrus* eller måske også med *Sorbus*? En frøplante (sået i 1927) findes i busket 36 og er ganske tydeligt indkrydset med *Pyrus communis*, der står lige ved siden af moderplanten. Der findes også en krydsning af *Sorbus* og *Aronia*: *Sorbaronia hybrida*, den må søges på stenhøj 2 (den nordligste) og i 36.

Af de buskagtige slægter må nævnes *Amelanchier spicata* og *A. oblongifolia*. Af *Aronia* findes i busket 36 ved Laboratoriet enkelte planter af arterne *A. arbutifolia*, *A. melanocarpa* og *A. prunifolia*. Af *Chaenomeles* er den almindeligst dyrkede *C. lagenaria* foruden ved arten repræsenteret ved varieteterne *umbilicata* og *Wilsonii*, den sidste er vel knapt så hårdfør, men danner en kraftig busk af noget uregelmæssig vækst; den har store ovale grønne frugter, der skal være velsmagende som marmelade. Den anden og lavere art *C. japonica* og dens endnu lavere var. *alpina* findes dels på stenhøj 3, ved væksthusenes østre ende og dels foran væksthuse. Slægten *Cotoneaster*, hvoraf der for tiden dyrkes 63 arter, omfatter mange værdifulde buske, der i de senere år har fået stor udbredelse. Flertallet af arterne findes her i buskettet, men de øvrige må søges på de forskellige stenhøje og enkelte andre steder i haven. De varierer i højde fra store kraftige buske til helt lave og krybende former. Det er vel især de lavere arter med deres små, oftest blanke, undertiden næsten stedsegrønne blade, små blomster og især de smukke røde eller sorte frugter, der dyrkes snart i alle haver. Det vil føre for vidt at omtale de enkelte arter, men den interesserede vil have en morsom opgave i at sammenligne de mange typer. Som den sidste af familien her er der slægten Kvæde: *Cydonia* med arten *C. oblonga* og de to varieteter, var. *maliformis* og var. *pyriformis*, hvor frugtformen er antydet i navnet. En anden slægt *Photinia* findes ved Rhododendron-gruppen (47) med arten *P. serrulata*, det er en interessant, stedsegrøn, lavere busk med store ovale blanke blade. *P. parvifolia*, der kan blive 3–4 m. høj, står i sept.–okt. fyldt med skinnende røde frugter og med ildrødt løv i efteråret, den findes i busket 36 ved Rosenbuskettet (se 49). Endelig er der Ildtorn: *Pyracantha*, der findes ved den store trappe op til de høje væksthuse samt i busket 36, og *Stranvaesia Davidiana*, der har ret kraftig, uregelmæssig vækst og lange smalle blade, som når de fældes bliver smukt røde; den er iøvrigt næsten stedsegrøn, de matrøde frugter sidder længe på planten; den må dyrkes på lun plads.

I nr. 28 er der forskellige former af Kulturroser, som de har været

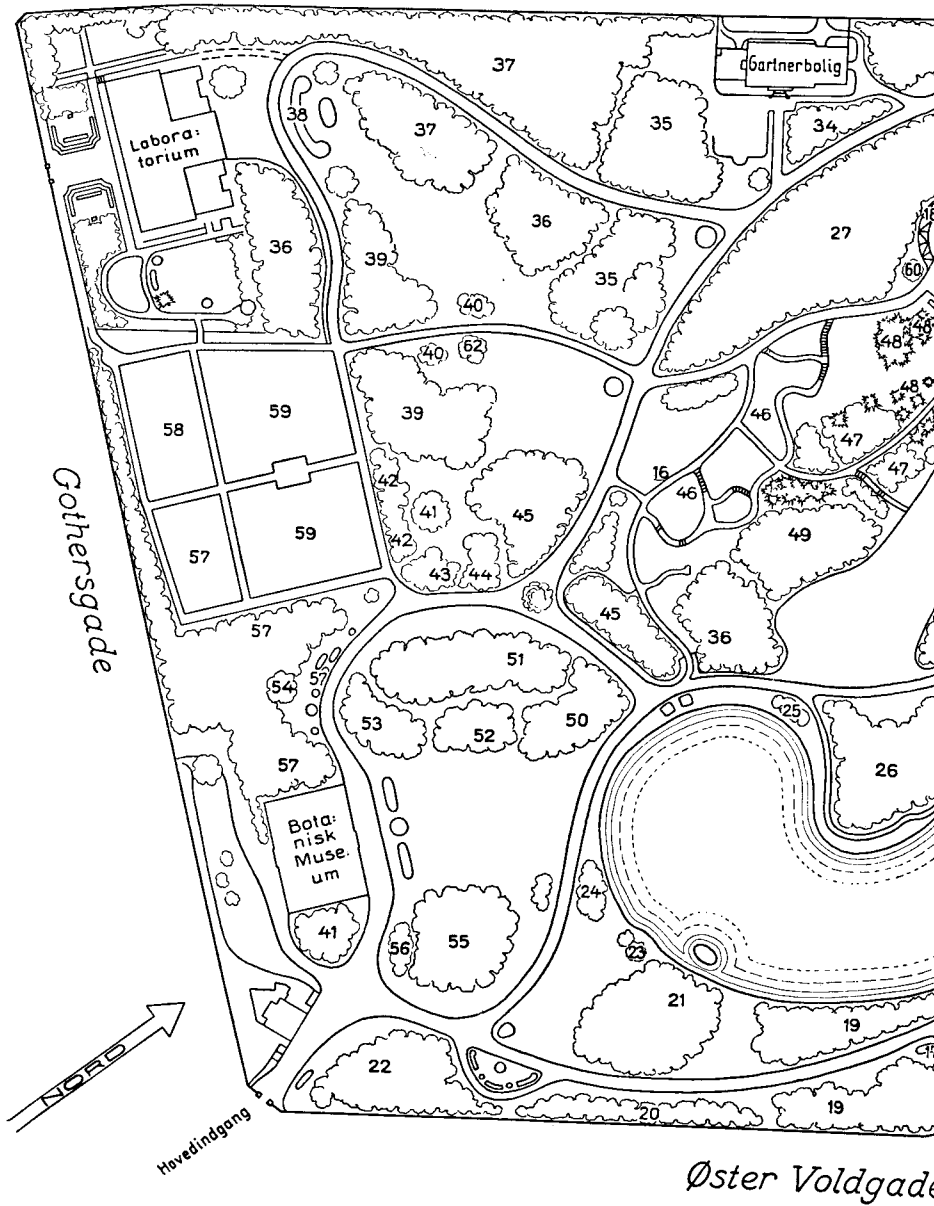
fremelsket og dyrket gennem tiderne. Her findes så godt som ingen arter af Roser, de vil blive nævnt under 49.

Gruppe 29, der tidligere var udsætningsplads for planter fra væksthuse, er nu delvis optaget af to beskyttelsesbunkers, hvorpå der er udplantet forskellige buske, væsentlig dubletter, ligesom også Elmebuskettet strækker sig herhen og forøvrigt videre langs Øster Farimagsgade; sammen med disse står mellem hegnet og jordmagasinet en samling af Hyld: *Sambucus*, det er især varieteter af Alm. Hyld: *S. nigra*. Af disse kan, som ikke almindelig kendte, anføres den grønfrugtede *S. nigra* var. *viridis*, *S. nigra* var. *fasciata*, der danner brede båndformede skud og grene, og *S. nigra* var. *pendula*, der kryber henad jorden med korte bueformede skud. Endelig er der også en plante af *S. coerulea*, en kraftig art med sorte blåduggede bær.

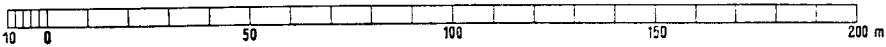
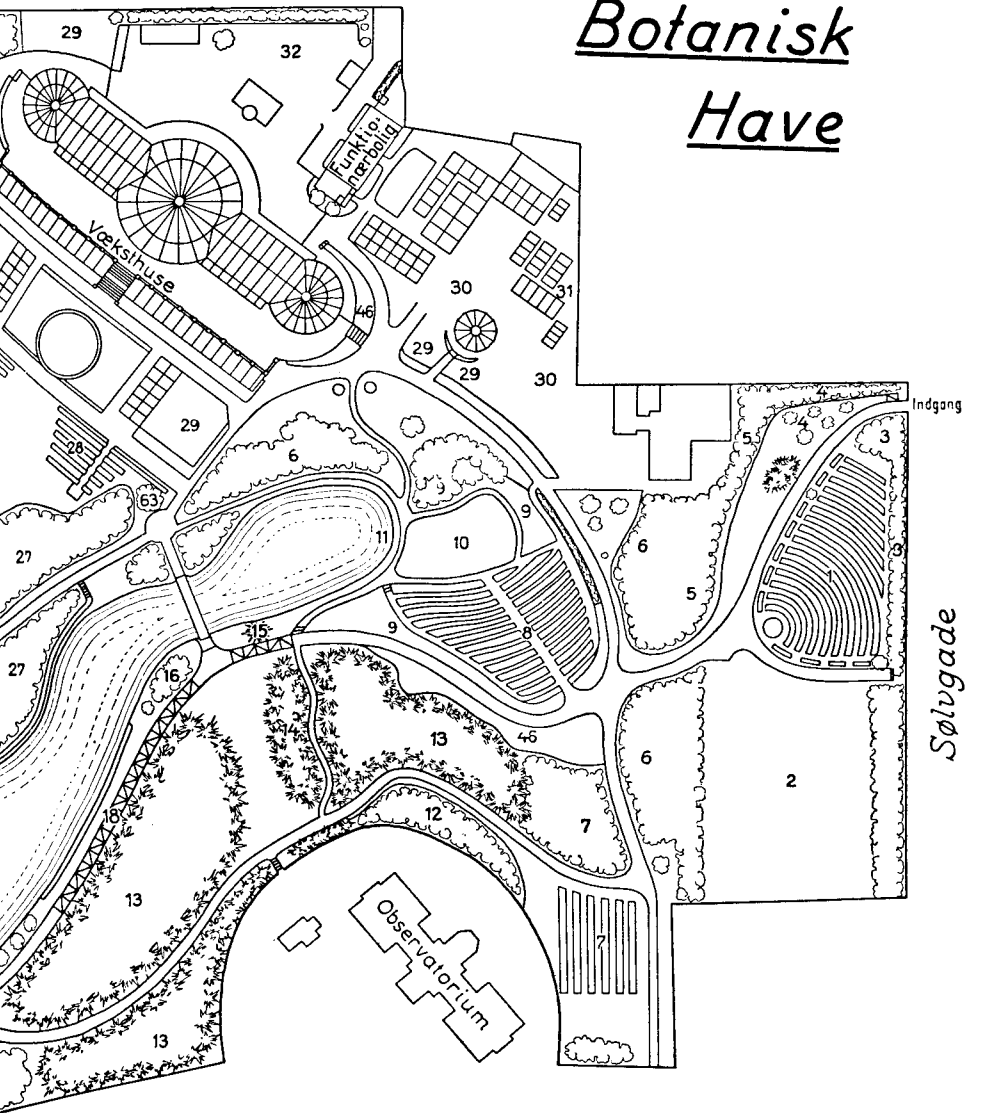
I nr. 30, der omfatter formeringsafdelingen, er der kun et fritstående træ, nemlig *Crataegus orientalis*, et ca. 5 meter højt træ med rund krone, det sætter en rigdom af ret store rødgyldne frugter. Derimod findes på de omgivende mure, betegnet 31, nogle espalierede træer, således er der foruden de tidligere nævnte *Cercis siliquastrum* og *C. canadensis* (se 27) et ungt kraftigt træ af Morbær: *Morus nigra* og af Figentræ: *Ficus carica*, der her kan give modne frugter, men må dækkes om vinteren.

Sammen med disse under nr. 31 nævnte espalierede træer skal nævnes de andre steder i haven anbragte slyng- og klatreplanter. På fortsættelsen af muren henimod funktionærboligen står ved et lysthus en *Ampelopsis megalophylla* samt *Actinidia arguta* og *Akebia quinata*. På boligens vægge er, foruden en Vinranke, plantet *Ampelopsis aconitifolia* var. *glabra*, *Celastrus orbiculatus*, *Menispermum canadense*, *Parthenocissus inserta*, *P. quinquefolia* samt nogle *Lonicera*. Bag væksthusene findes espalieret de kraftigste af havens ca. 30 *Hedera*-former (de øvrige findes på stenhøjene (46) og ved *Rhododendron*-partiet 47). *Hedera colchica* og var. *variegata* findes også her bag væksthusene. Arten og dens træagtige var. *arborea* står ved gartnerboligen. Ved stenhøj 3 øst for væksthusene står *Berberis kulingensis* (en *Rhamnaceae*); *Campsis radicans*, *Jasminum nudiflorum* og *Lonicera Tellmanniana*, samt den smukke plante af Blåregn: *Wistaria chinensis*. Ved væksthusenes vestende står igen *Campsis radicans* og dens var. *Tagliabuana*, de dækker portpillerne. Ved støttemuren (cyclopmuren kaldet) står *Akebia quinata*; *Atraphaxis frutescens*; *Clematis patens*; *Decaisnea Fargesii*; *Jasminum Beesianum*, *J. humile* og *J. officinale*; *Schizandra chinensis*; *Schizophragma*

Øster Farimagsgade

Botanisk Have

hydrangeoides samt *Vitis (Spinovitis) Davidii*. Ved gartnerboligen er, foruden *Parthenocissus tricuspidata*, der delvis beklæder huset, at nævne *Actinidia kolomikta*; *Celastrus orbiculata*; *Clematis montana* var. *rubens*; *Jasminum nudiflorum* og *Wistaria chinensis*. Foruden de her nævnte arter findes enkelte andre f. eks. *Celastrus* plantet frit ved træer, som de kan slynge sig op ad. Se også under 2 og 18. Ved vestmuren af Kemisk Laboratorium (ved 2) og ved barakken er udplantet nogle Vinstoksorter til forsøg.

Nr. 32, 33, og 34 omfatter Elmefamilien: *Ulmaceae* med *Ulmus*, *Celtis* og *Zelkova*. Slægten *Ulmus* har 14 arter og varieteter og en halv snes individer fra havens anlæg. Det største af træerne er *U. procera*, det har et stammeomfang på 3,20 m., krondiameter på 20 og en højde af 21 m. De tilsvarende mål var 20 år tidligere henholdsvis 2,55–9,70 og 18,60. Et træ af *U. carpinifolia* var. *cornubiensis* måler 3,02–18 og 17 m., det er et smukt eksemplar med opret grenbygning, det samme gælder *U. carpinifolia* var. *Dampierii* og Korkelmen: *U. carpinifolia* var. *propendens*, der har stærkt vinget bark, især på de yngre grenpartier. *U. carpinifolia* var. *Wredii* er plantet 1918, den kaldes Guldelm og lyser også smukt op med de gyldne blade. Af Hængeelm: *U. glabra* var. *pendula* er der et yngre individ, medens der af *U. glabra* og *U. laevis* er ældre træer. *U. pumila*, af hvilken der kun er yngre træer, med flere planter fra 1925. *U. americana* har både et gammelt træ og yngre planter. I busket 34 findes andre slægter af Elmefamilien; der er et stort eksemplar af *Celtis occidentalis* og en yngre plante af *C. Bungeana*. Endvidere *Zelkova serrata*, et gammelt bredkronet træ, der blev noget beskadiget i de strenge vintre, men dog synes at forvinde det med tab af nogle grene. Af *Z. carpinifolia* findes yngre planter, der er rodskud fra en gammel plante, der gik ud i de nævnte vintre. En plante af *Hemiptelea Davidii*, der hører til denne familie, findes i busket 36 ved Bøgene.

I de to busketter mærket 35 findes Bøgefamilien: *Fagaceae* med Bøg og Eg. Af Bøgene må først nævnes de to store *Fagus silvatica*, hvoraf det største træ (østligste) måler i stamme 2,90, i krone 18 og i højde 20 m. Det er et par smukke træer efter alderen, men noget trykket af naboerne og noget forskåret til undervisningsformål. Foran gartnerboligen står en sjælden varietet *F. silvatica* var. *crinata* med mærkelige stikløse, stortandede og krusede blade og en vredet eller næsten spiralsnoet grenbygning, almindeligvis kaldet »den krøllede Bøg«. Der findes et træ af Orientalisk Bøg: *F. orientalis* af frø fra Tiflis i 1906. Træet er i god vækst.

Af *Quercus* findes yderst mod gaden tre træer af Frynseeg: *Q. cerris* og to træer af Vintereg: *Q. petraea*, de har smukke lige stammer, også et træ af Stilk-Eg: *Q. robur* står i buskettet sammen med et kraftigt træ af *Q. Garryana* fra Nord Amerika. Tillige står her et mindre, podet træ af *Q. petraea* var. *mespilifolia* fra 1892, på hvis rødder den nordamerikanske snylteplante *Conopholis americana* vokser. Et meget kraftigt træ af *Q. cerris* × *castaneifolia* giver hvert år spiredygtigt frø, der dog ikke er konstant ved udsæd. Foran gartnerboligen står et smukt pyramidalt træ af *Q. robur* var. *fastigiata*: Pyramideeg, det er vistnok en frøplante fra 1920. På den anden side af gangen findes også flere gode Ege, således den meget lavstammede, podede og bredkronede *Q. castaneifolia*, *Q. borealis* og *Q. macrocarpa*; denne er også podet. De er ret lavstammede træer, hvis kroner når sammen. Endvidere *Q. macrocarpa* var. *oliviformis* og *Q. Frainetto*, vel den art, der har det smukkeste løv, desværre står den noget trykket; de nævnte arter er repræsenteret ved 12 gamle Ege fra havens anlæg. Af yngre planter er der *Q. robur* var. *pendula*, en frøplante fra Vallø stiftshave, sået i 1936 og udplantet 1939; *Q. pontica* er plantet 1948, den bliver kun en stor busk og har store læderagtige blade. En plante af *Q. libani* sået i 1933 er i god fremvækst. På et ungt træ af *Q. borealis* fra 1934 er i 1939 udsået frø af den sjældne halvsnyltende *Loranthus europaeus*, der ligner Mistelten, men er løvfældende. Den har tidligere blomstret med både hun- og hanplanter, men er desværre for tiden i tilbagegang. Værtplanten har måttet indhegnes for at værne denne i Norden meget sjældent eller slet ikke dyrkede art. Nogle af de førnævnte Ege er i 1955 blevet målt og har følgende mål: *Q. borealis* stamme 2,02, krone 22, højde 15 m. *Q. castaneifolia* 3,92 (nær jorden) 22 og 12, *Q. cerris* × *castaneifolia* 2,26–21 og 18, *Q. petraea* 1,51–17 og 16, *Q. robur* 1,82–20 og 18 m.

Busketterne 36 rummer en del forskellige slægter og arter, væsentlig sjældnere buske og enkelte træer. Tager man de to busketter sammen, som ligger dels ved Egene og dels ved Botanisk Laboratorium, og lader det tredie busket blive omtalt efter 49, kan man her nævne følgende, hvoraf enkelte er omtalt sammen med den familie de tilhører. Til *Rutaceae* hører de to arter af *Evodia*. *E. Daniellii* og *E. hupehensis*, der er omtalt i D.D.Å. III 1955, s. 243. *Eucommia ulmoides* (1939) er et lidt gummiydende træ og er monotypisk indenfor *Eucommiaceae*. Af *Araliaceae* findes flere arter indenfor slægterne *Acanthopanax* og *Aralia* og desuden den dekorative *Oplopanax horridus* (1940). Af andre arter kan nævnes i alfabetisk rækkefølge: *Broussonetia papyrifera*; *Callicarpa dichotoma*; *C. japonica* (andre arter

i 7 og 49); *Cedrela sinensis*; *Cephalanthus occidentalis*; *Chionanthus virginica*; *Clerodendron trichotomum*; *Coriaria japonica*; *Corylus chinensis* og *C. heterophylla*; *Daphne Giraldii*; *Decaisnea Fargesii*; *Diospyros lotus* (også i 7); *Euptelea polyandra*; *Forestiera acuminata*, *F. ligustrina* og *F. neomexicana*; *Halesia carolina* (1919); *Hemiptelea Davidii* (1926); *Jamesia americana*; *Koelreuteria paniculata* (se også 47); *Lonicera* (flere arter); *Magnolia obovata* (se 40); *Malus punila* var. *paradisiaca* (se 27); *Menispermum canadense*; *Orixa japonica*; *Ostryopsis Davidiana*; *Phillyrea decora*; *Prinsepia sinensis* (1937) og *P. uniflora* (se 27); *Pterostyrax hispida*, *Pyracantha* i flere arter og varieteter, *Securinea suffruticosa*; slægtsbastarderne *Sorbaronia hybrida* og *Sorbopyrus auricularis* (se under 27); *Stephanandra tanakae*; *Zanthorrhiza simplicissima*, en cjemdommelig til *Ranunculaceerne* hørende lav busk.

I busket 37 findes Lønfamilien med slægten *Acer*, hvoraf der er adskillige gamle træer tilbage, der er dog udsigt til at en del af disse må falde på grund af en udvidelse af Laboratoribygningen. De træer, der står ud mod Øster Farimagsgade, vil formentlig kunne blive stående. Blandt disse vil der være grund til særlig at nævne *Acer zoeschense*, der er en krydsning *A. campestre* × *Lobelii*. Træet her er originaltræ til den af professor Johan Lange i 1881 beskrevne *A. neglectum*, det er et stovt træ, der måler i stamme 2,57, i krone 22 og i højde 19 m. Af de 45 *Acer*-arter, der for tiden findes i haven, er de yngre arter og individer for nogle få år siden blevet plantet i buskettet langs Gothersgade (udfor 57 og 58).

I 39, der også er delt i to busketter, findes Valnødfamilien: *Juglandaceae*, der har mange store og gamle individer tilbage. Slægten *Juglans*, der omfatter 23 arter, er i det nordlige busket repræsenteret ved Sort Valnød: *J. nigra* et smukt fritstående træ, der måler i stamme 1,90, i krone 21 og i højde 15 m. Af Grå Valnød: *J. cinerea* står det største træ i buskettet ved Laboratoriet, men der er flere mindre træer. Tillige findes af yngre træer *J. Hindsii* og *J. draconis* og ældre ubestemte træer af *J. rupestris* og af *J. Sieboldiana*. En sørgelig rest, der endnu er tilbage af *J. regia* var. *praepaturiens*, den tyndskallede Valnød er alt, hvad der er tilbage af to store træer, der blev ødelagt af de strenge vintre 1940–42, der særligt gik ud over den almindelige Valnød. Der er dog to træer af denne art: *J. regia*. Det største måler i stamme 2,30, i krone 15 og i højde 14 m., det tog nogen skade, men er nu næsten regenereret. Måske er dette individ noget kulturpræget, ihvertfald er det nordligste og mindre træ tilsyneladende mere hårdført og har mere tykskallede frugter, så det

Fig. 4. *Pterocarya fraxinifolia* (nr. 39).

synes at være en mere oprindelig type. I det sydlige busket står foruden den nævnte *J. regia* et højt træ af *J. Sieboldiana* var. *cordiformis* og et pænt eksemplar af *Carya ovalis* efter frø fra Hæsede planteskole 1873.

Midtpunktet i dette busket dannes af et imponerende eksemplar af Vingevalnød: *Pterocarya fraxinifolia*, et enstammet træ med lav stamme, der måler i stamme 3,65, i krone 27 og i højde 19 m. For 20 år siden var målene henholdsvis 3,00–22 og 14 m. Kronen er dog noget trykket af naboerne, og det synes at have taget lidt skade i de strenge vintre, eller måske er det ved sin aldersgrænse? Det er dog også ude for en ret hård konkurrence fra naboerne ernæringsmæssigt set. Da Vingevalnød er tilbøjelig til at skyde fra roden, findes arten som regel som mangestammede krat, og sjældent som her med kun en stamme. Af samme slægt findes *P. stenoptera* fra 1910, en plante der er i god fremvækst, men endnu ikke har blomstret, det samme gælder *P. Rehderiana* fra 1946.

Nr. 40 er to mindre busketter med *Magnoliaceae* med flere planter af *M. Soulangeana* og var. *Lennei* tillige med en plante af *M. acuminata* fra 1925, der kan blive et stort træ, og den noget mindre *M. kobus*.

Fig. 5. *Magnolia obovata* (nr. 40).

Den lave buskformedede *M. stellata* findes her, men står i bedre eksemplarer på stenhøjens sydside. Et smukt træ af *M. obovata* findes som før nævnt i busket 36. Det har store hvide åkandeformede blomster i juli, der sidder midt i en roset af store læderagtige ovale blade. Træet er fra 1907 og måler i stamme 0,70, i krone 6 og i højde 8 m. Af andre *Magnoliaceer* er der Tulipantræet: *Liriodendron tulipifera* (det er mærket 62, men medtages her). Det er ret højt, men ikke noget velformet træ. En anden plante af samme familie er *Schizandra chinensis* (nævnt under 31).

Nr. 41 er Platanfamilien, hvoraf der af *Platanus acerifolia* findes to store træer fra havens anlæg, det ene står nær ved Vingevalnødden, det andet ved Botanisk Museums sydgavl. Dette er et af havens mest imponerende træer og måler i stamme 4,82, i krone 29 og i højde 19 m. Det er den tykkeste stamme i haven, desværre er den store

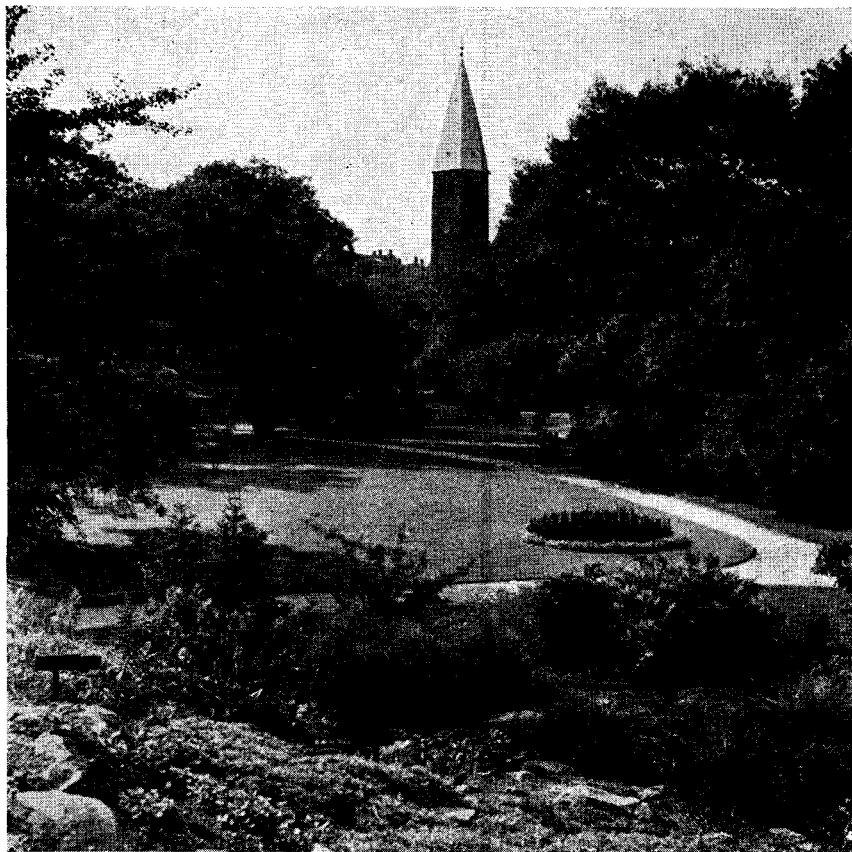

Fig. 6. Fra venstre (from the left) *Ginkgo biloba* (nr. 46), *Liriodendron tulipifera* (nr. 62) og *Quercus* (nr. 35). I forgrunden (in the foreground) *Ilex Pernyi*, *Stranvaesia Davidiana*, *Berberis verruculosa*, *Paeonia Delavayi* m. m. (a. a.). Set fra stenhøjen mod vest (view toward west from the rocky garden).

brede krone noget trykket af Museumsbygningen. Nær den førstnævnte Platan står et par små planter af *P. occidentalis*, der er mindre hårdfør og har svært ved at komme i vækst. Af *P. orientalis* står der to træer fra ca. 1890 foran Botanisk Laboratorium. De er smukke livskraftige planter, der fruktificerer rigeligt og er undertiden fundet selvsået på pladsen under dem.

I nr. 42 findes Morbærfamilien: *Moraceae*, det er særligt det hvide Morbær: *Morus alba* og dets varieteter, hvoraf kan nævnes den til føde for Silkeormen dyrkede *M. alba* var. *tatarica* og den sortfrugtede *M. alba* var. *constantinopolitana*. *M. nigra* er nævnt under 31. Den nordamerikanske *M. rubra* findes i endnu ikke bestemte

eksemplarer i 36. Her står også Papirmorbær: *Broussonetia papyrifera*, der har store bløde, uregelmæssigt indskårne blade. *Maclura pomifera* fra det sydlige Nord Amerika findes ved toppen af stenhøj 1, den har endnu ikke blomstret og må stå på lun plads og være gammel før den blomstrer, dens frugt er orangeligende, men planten er tvebo.

Busketterne 43 og 44, der omfatter *Anacardiaceae*, *Bignoniaceae*, *Rutaceae* og *Simaroubaceae*, står noget blandet og omtales samlet. Af *Anacardiaceae* er der *Cotinus coggygria*, kaldet Paryktræ, og af slægten *Rhus* en del arter, såvel træer og buske som klatrende arter, det sidste gælder bl. a. nogle giftige arter, der fremkalder exzem ved berøring, således Gift-Sumak: *R. toxicodendron* og *R. glabra*, disse er sammen med andre lavere arter samlede i en gruppe, og man bør omgås dem med stor varsomhed. Det almindeligt dyrkede Hjortetaktræ: *R. typhina* er ikke giftigt. Af *Bignoniaceae* findes slægten *Catalpa*, der er store, smukt blomstrende træer i arterne *Catalpa bignonioides*, *C. ovata* og *C. speciosa*. den sidste med både et ældre og et yngre træ, der hvert år står fyldt med de store hvide blomster. Af andre slægter, der hører hertil, er *Campsis*, som er nævnt under 31. Af *Rutaceae* er der slægten *Phellodendron*: Korktræ med arterne *P. amurense*, *P. japonicum* og *P. sachalinense*. Desuden Læderkrone: *Ptelea trifoliata* og *Zanthoxylum americanum*. Tillige findes andre steder i haven følgende slægter: *Evodia* og *Orixa* i 36; *Choisya* (af og til, den er ikke helt hårdfør), *Poincirus* (*Citrus*) og *Skimmia* i 47, og den halvbuskagtige *Ruta graveolens* på stenhøjen (46). Af *Simaroubaceae* findes kun Skyrækker: *Ailanthus altissima*, der er et af de mest hurtigvoksende træer, hvilket kan ses på *A. altissima* var. *pendulifolia*, der står i busket 36 og er sået i 1939.

Busket 45 er *Oleaceae* m. m. Af de to busketter rummer det vestligste slægten Ask: *Fraxinus* med Alm. Ask: *F. excelsior* og flere varieteter. Manna-Ask: *F. ornus*, *F. americana* var. *juglandifolia*, *F. quadrangulare* og *F. Spaethiana* m. fl. I det østlige busket findes også enkelte *Fraxinus* bl. a. et stort træ af *F. angustifolia*, men ellers står her slægterne: *Fontanesia*, *Forsythia* og *Ligustrum*, medens *Syringa* nylig er flyttet herfra til buskettet mellem Botanisk Museum og Gothersgade, hvor der står 40 arter i yngre individer. Den nedre del af buskettet er derefter i 1954 tilplantet med forskellige *Hamamelidaceae*, hvoraf slægten *Hamamelis* dominerer med 8 arter og varieteter, her står de i tilknytning til andre af denne familie som *Fothergilla*, *Parrotiopsis*, *Liquidambar* og *Corylopsis*, de sidste findes på den anden side gangen mærket 36 og omtales senere. Denne familie rummer en del nyere planter, der er ved at komme frem på

grund af deres smukke blomstring, i reglen før løvspring, se også 23 og 49.

I samme busket er også i 1954 udplantet forskellige *Bambus* for friland i slægterne: *Arundinaria*, *Pseudosasa*, *Sinarundinaria* og *Sasa*, der hidtil har haft dårlige kår, men forhåbentlig her vil vokse godt til.

Med nr. 46 er betegnet de forskellige stenpartier i haven, af disse er planterne på gennemgangsstenhøjen nævnt under nr. 7. På de to store stenhøje står adskillige buske, hvoraf nogle er omtalt under de familier de hører til. Af de vigtigste arter skal her nævnes i alfabetisk rækkefølge: *Actinidia kolomikta*, interessant ved, at denne, der er en hanplante, til at begynde med har hvide bladspidser, der hen på sommeren bliver rødlige; *Atraphaxis buxifolia* og *A. frutescens*. Af *Berberis* findes *B. Gagnepainii* og en helt hårdfør hybrid mellem denne og *B. verruculosa*. Endvidere *B. Julianae* (1925) *B. buxifolia* var. *nana*, *B. stenophylla* og *B. verruculosa*. Disse arter er tildels stedsegrønne; *Betula Medwediewii* (1922); *Caryopteris incana* og *C. clandonensis* (*incana* × *mongolica*), er *Verbenaceer* med smukke blå blomster. *Cercidiphyllum japonicum* fra 1883; *Chamaebatiaria millefolium* (*Rosaceae*) fra 1905; *Cotoneaster* i mange arter. Af *Leguminosae* findes *Cytisus decumbens*, *C. praecox* og var. *fl. albo* samt *C. purpureus*. Af den nærstående slægt *Genista* er der *G. horrida*, *G. radiata*, *G. sericea* og *G. tinctoria* var. (en næsten krybende form). Alle disse buske er meget rigtblomstrende og af stor farvevirkning. Den stedsegrønne *Danaë racemosa* og den nærstående slægt *Ruscus*, hvoraf den almindeligste er *R. aculeatus* samt *R. hypoglossum* hører til *Liliaceae* og trives godt på lun og skygget plads. Den fra *Veronica* udskilte slægt *Hebe*, der omfatter de træagtige, fra Ny Zealand stammende arter, findes i reglen med flere, mere eller mindre hårdføre arter, men antallet og planternes tilstand varierer stærkt. Endvidere findes *Fuchsia magellanica*; *Helwingia japonica*, en østasiatisk *Cornaceae*; *Hibiscus syriacus* i flere farvevarianter, *Hydrangea petiolaris* fra 1905 (nævnt under 25), *Ilex Pernyi* (1920) er nævnt under 17, *Itea virginica*, en *Saxifragaceae* fra 1873; *Jasminum fruticans* (1924); *Nitraria Schoberi*, en *Zygo-phyllaceae*, der har stået her plantet i sand fra 1942 og endnu ikke har blomstret. Af de træagtige *Pæoner* er der en stor plante af *Paeonia Delavayi* plantet for ca. 30 år siden og en ung plante af *P. lutea*, der synes knapt så hårdfør som den førstnævnte. Tillige er i haven opstået en krydsning mellem disse to: *P. Delavayi* × *lutea*, som fandtes inde midt i *P. Delavayi* i 1945. Af *P. suffruticosa* fra 1925, der har store enkelte mørklilla blomster, findes en halvfylt var. *rubro plena*.

Et par planter af *P. suffruticosa* var. *spontanea* fra Stockholm 1949, som skulle være den vilde art, er dog nok noget kulturpræget; den gamle kendte, stærkt fyldte, lyslilla sort er *P. suffruticosa* var. *rosea-superba*, den findes i en gruppe ved Egene. En meget smuk sort kaldet »Mühensol« står på stenhøjen, men dens sortsnavn har ikke kunnet verificeres; en anden sort, som haven i 1955 modtog fra Mørdrupgård, er vistnok sorten: La Lorraine. Af Læbeblomstrede findes et par halvbuskagtige *Perowskia abrotanoides* og *P. scrophularioides*, den sidstnævnte har smukke blå blomster; den ligeledes halvbuskagtige *Pachysandra terminalis* og den brogetbladede *P. terminalis* var. *variegata* bør også nævnes, de hører til *Buxaceae*, er stedsegrønne og værdifulde til underplantning, f. eks. under nåletræer. *Rosa persica* (*Hulthemia berberifolia*) er afvigende fra de øvrige Roser ved at have små hele blade, det er en lav krybende busk kommet fra Turkestan i 1911 og plantet på toppen af stenhøjen i 1913, den fryser ofte tilbage, men skyder igen og breder sig ved rodskud. Af *Salix* er der flere busk- eller helt dværgagtige arter, således den indtil meterhøje *S. Barrattiana* og den delvis krybende *S. arctica* × *glauca* begge fra Alaska 1928, endvidere den helt krybende *S. retusa* fra Alperne og den arktisk-alpine, halvt urteagtige *S. herbacea*; *Savia phyllanthoides* fra 1916, en lav busk af Vortemælkfamilien, *Sorbaronia hybrida* (nævnt under 36), her en aflægger af den gamle plante, der kom til haven i 1866; *Stranvaesia Davidiana* fra 1947 er nævnt under 27. *Vitex agnus-castus* og *V. negundo*, begge fra 1924, hører til Jernurtfamilien og er rigtblomstrende buske, der dog hver vinter fryser noget tilbage, den sidstnævnte er den mest hårdføre (også i 7). Endvidere *Yucca filamentosa* en halvbusk, hørende til *Liliaceae* med smukke blomster. Af nåletræer på selve stenhøjen kan nævnes de risdannede *Ephedra equisetina* og *E. major* var. *procera*; *Ginkgo biloba* er plantet her i 1922; *Libocedrus decurrens*; *Torreya californica* fra 1923, samt flere arter af Enebær, således *Juniperus chinensis* og varieteter, *J. communis* var. *suecica*, *J. excelsa* fra Jalta 1931, *J. horizontalis*, *J. sabina* og dens smukke vandret voksende var. *tamariscifolia* samt *J. virginiana* med flere varieteter. Tillige flere former af *Chamaecyparis*.

Busket 47 omfatter partiet med *Rhododendron*, der blev anlagt i et smalt bælte på stenhøjens østside i 1945, på et sted, hvor der havde været busket med *Thuja* og *Chamaecyparis* m. fl., som var blevet delvis ødelagt i de strenge vintre. Her voksede de udplantede *Rhododendron* og andre surbundsplanter så godt til, at de efter tre års forløb stod så tæt, at arealet kunne udvides til det dobbelte med de samme

planter. Dette gentoges i 1951, hvor næsten hele nordsiden blev indtaget og tilplantet. Der var dog i mellemtiden kommet flere arter til, således at der nu dyrkes ca. 65 arter og varieteter. Nogle af de på pladsen stående nåletræer blev bibeholdt for at give slagskygge over planterne, og nogle nye plantedes med samme formål. Da *Rhododendron* ikke holder af at vokse i solbeskinnet jord, blev der underplantet med andre lave planter som *Erica*, *Calluna*, en stor del *Hedera*-former og også nogle urteagtige planter samt bregner. Hele partiet danner i blomstringstiden et af havens tyngdepunkter i skønhedsvirkning. Foruden de egentlige *Rhododendron*-arter er der udplantet nogle varieteter af *R. catawbiense*, samt nogle sorter af *Azalea*-gruppen, væsentlig hybrider mellem *R. luteum* og *R. molle*. Af afvigende type er *R. (Rhodora) canadensis*, der ligesom de to foregående er løvfældende. Af de europæiske Alperoser trives *R. hirsutum* godt, medens *R. ferrugineum*, der absolut ikke tåler kalk, er vanskelig at dyrke. Mærkeligt nok synes en krydsning mellem de to arter, som ligner *R. ferrugineum* at være lige så let at dyrke som *R. hirsutum*. Af speciel type er også *R. camtschaticum*, der er en ganske lav plante med små blade og store blomster. Iøvrigt er der store variationer indenfor denne interessante slægt. Af andre *Ericaceer*, som også her har fundet gode voksepladser kan, foruden *Calluna* og *Erica*, der findes i flere former, nævnes følgende: *Arctostaphylos nevadensis* og *A. uva-ursi*, *Bruckenthalia spiculifolia*; *Chamaedaphne calyculata*; *Enkianthus campanulatus*; *Gaultheria shallon*; *Kalmia angustifolia* og *K. latifolia*; *Ledum groenlandicum* og *L. palustre*; *Leucothoë Catesbaei*; *Lyonia ligustrina*; *Oxycoccus macrocarpus*; *Pachistima myrsinites*; *Pernettya mucronata*; *Phyllodoce coerulea*; *Pieris floribunda*, *P. japonica* og *Zenobia pulverulenta*.

Af andre træer og buske, der har fundet plads her i den mere eller mindre sure jordbund, bør nævnes: *Aucuba japonica* var. *concolor* og var. *variegata*; *Euonymus Fortunei* med varieteterne *Carrierei*, *colorata*, *gracilis* og *vegeta*, *E. nana* også med et par varieteter; *Hypericum calycinum*, *H. patulum* og *H. Moserianum*, denne er en krydsning mellem de to foregående og en smuk lav busk; *Koelreuteria apiculata* og *K. paniculata* er to *Sapindaceer*. *Lonicera nitida* og *L. pileata*, *Mahoberberis Neubertii*, *Photinia serrulata* (se under 27); *Potentilla fruticosa* i flere varieteter og de krybende stedsegrønne *Rubus Henryi* og *R. tricolor*.

Sammen med dette parti kan busket 61 tages med, det er det kinesiske Duetræ: *Davidia involucrata*, der hører til *Nyssaceae*, der står nær *Cornus*. Det er smukke storbladede velformede træer, der

Fig. 7. *Metasequoia glyptostroboides* (nr. 47) og *Davidia* (nr. 61)
fot. 1955.

i blomstringstiden er påfaldende ved, at de to store hvide højblade, der omgiver den kugleformede, simpelt byggede blomsterstand, kan minde om hvide flagrende duer. De to træer er ca. 30 år gamle, den ene *D. involucrata* var. *laeta* er en aflægger af det smukke træ i Dr. F. BØRGESENS have i Hellebæk, sikkert det første træ af *Davidia* i Danmark, det blomstrede første gang, da det var ca. 20 år gammelt. Det andet er var. *Vilmoriniana* sået i 1925 og blomstrede første gang i 1950.

Busket 48 omfatter nogle nåletræer, der dels står i et busket og dels er spredt mellem *Rhododendron* i busket 47. Af *Thuja* er der både gamle og yngre træer, både af *T. occidentalis* og af *T. orientalis*

med var. *stricta*, tillige *T. plicata* samt adskillige arter og varieteter af *Chamaecyparis* og *Juniperus*. Af mere sjældne slægter findes *Cryptomeria japonica* med flere varieteter. En plante fra 1944 af *Cedrus atlantica* var. *glauca* er begyndt at vokse til, medens *Sciadopitys verticillata* ikke vil trives i haven. Som en større sjældenhed findes et mangestammet eksemplar af *Sequoia sempervirens*, det er fra 1927, men var i de strenge vintre frosset ned til jorden, hvorfra det i 1942 skød talrige skud og nu står som en ca. 5 meter høj busk. Nålene svides dog hver vinter helt brune af frosten eller måske snarere udtørring, og først når de nye skud er udviklet, ser planten tålelig ud. Anderledes med den i Himalaya i 1945 fundne *Metasequoia glyptostroboides*, som haven samtidig med mange andre botaniske haver og arboreter modtog frø af fra Nanking i 1948. Frøet spirede i februar og allerede omkring juni blev et træ udplantet på ffiland, sikkert det først udplantede i Europa, det er nu 5,40 meter højt og danner et velformet træ af dekorativ vækst, også set i vintertiden med de kandelaberformede sidegrene; tre andre individer, der udplantedes i 1950, har haft en årlig tilvækst på ca. en meter. Dette træ, der let lader sig formere ved stiklinger, har allerede haft en meget hurtig udbredelse og kan næsten kaldes en »modeplante«. Det vil være interessant at følge dets videre udvikling.

Busket nr. 49 har foruden slægten *Rosa* med 116 arter og varieteter et par andre slægter nemlig *Kerria japonica* med to varieteter og *Rhodotypus scandens*. Rosenarterne er såvel de europæiske som de amerikanske og navnlig de østasiatiske, som indførtes hertil omkring århundredskiftet og årene derefter, og som har vundet stor udbredelse som busketrosler. Det vil føre for vidt at gå nærmere ind på arterne, men særlig interesserede vil her finde mange interessante planter. I artsantallet er ikke medtaget de mange kulturrosler i Rosengrupperne: 28.

Stødende op hertil ligger det ene af de tre med 36 mærkede busketter, der ligesom de to tidligere omtalte rummer mange forskellige familier, arter og former. Taget i alfabetisk række findes følgende: *Andrachne colchica*, en *Euphorbiaceae* fra 1921, *Calycanthus occidentalis* (gamle planter), *C. fertilis* fra 1916 og var. *ferax* 1926; *Corylopsis*, 4 arter omtalt i D. D. Å. I, 1950, s. 76; *Grewia biloba* var. *parviflora*, en lille busk der hører til Lindefamilien; *Idesia polycarpa* (1930) en *Flacourtiaceae* fra Japan. Et meget karakteristisk træ over 8 m. højt med en udpræget etageformet krone og lange, svagt forgrenede sidegrene, store blanke blade og lange hængende blomsterklaser; desværre sætter den ikke frugt, formodentlig er dette enkelte individ selv-

Fig. 8. *Rosa Moyesii* (nr. 49).

sterilt? *Kolkwitzia amabilis* (1931) en af de smukkeste frilandsbuske; *Lespedeza bicolor* har smukke blomster, men en dårlig vækst, hører ligesom *Maackia amurensis* til Leguminoserne og er nævnt under 26, *Liquidambar styraciflua* er en *Hamamelidaceae* fra 1919 og er her et 8–9 meter højt træ, der endnu ikke har blomstret, det gælder også *L. orientalis* fra 1947, *Maclura pomifera* (1916) er en *Moraceae*, se 42. *Mahonia Bealii* (1920) er ofte frostsølsom, men klarer sig godt her. Et i 1943 udplantet træ af den sydamerikanske Bøg: *Nothofagus obliqua* er nu ca. 8 meter og blomstrede første gang i 1954, det samme var tilfældet med *N. procera* (1949), denne gav tillige frø. Af *Photinia parvifolia* er den ældste plante fra 1928 (nævnt under 27); *Stachyurus chinensis* findes med begge køn, det er en monotypisk slægt under *Stachyuraceae*; *Tripterygium Regelii* hører til *Celastraceae*. Der er to planter fra 1936, der villigt giver frø. De er af slyngende natur, men står her frit. Af *Viburnum* står her tre af de nyere arter, nemlig *V. buddleifolium* (1929), *V. fragrans*, plantet her i 1925, men stammer fra frø fra FARRERS ekspedition til Kina i 1914–15, *V. rhytidophyllum* er fra 1920 og har i de senere år vundet nogen udbredelse. *Xanthoceras sorbifolia* er en noget ubeständig art, men har dog i de senere år givet frø.

Nr. 50: *Berberis* udgør en del af det store busket, almindeligvis kaldet Lindebuskettet, som rummer flere familier plantet delvis

ind imellem hinanden. Slægten *Berberis* omfatter 70 arter, hvoraf vel ca. 60 har sin plads her, resten er plantet på Stenhøjene. *Berberis*-samlingen omfatter både de tilladte arter og de arter, som af hensyn til deres Sorstrust fremkaldende evne er forbudt i alm. dyrkning. Den nærstående slægt *Mahonia* er sparsomt repræsenteret. *M. Bealii* er nylig nævnt og bastarden *Mahoberberis Neubertii* er nævnt under 47.

Nr. 51 er selve Lindefamilien: *Tiliaceae*, hvoraf der findes 9 gamle træer fra havens anlæg i arterne *Tilia cordata*, *T. europaea*, *T. petiolaris*, *T. platyphyllos* og *T. tomentosa* samt to eksemplarer af *T. euchlora*, desuden er der mindre træer i et par andre arter. På den anden side af gangen vest for de øvrige Linde står et smukt træ af *T. platyphyllos* var. *vitifolia*, det måler i stamme 2,22, i krone 18 og i højde 17 m. Den største Lind i buskettet, en *T. tomentosa* måler henholdsvis 3,40, 20 og 18 m.

Nr. 52 omfatter familierne *Celastraceae*, *Rhamnaceae* og *Staphyleaceae*. Af *Celastraceae* er der slægterne *Celastrus* med arterne *C. orbiculata* var. *punctata* og *C. strigillosa*, det er slygende planter, der klatrer op i forskellige *Rhamnus*. Af *Euonymus* er her af de højere arter *E. europaea* og varieteter, *E. alata*, *E. Hamiltoniana*, *E. latifolia*, *E. phellomana*, *E. planipes* og *E. verticillata*, medens de stedsegrønne arter *E. Fortunei* og *E. nana* og deres varieteter findes ved stenhøjene (se 46 og 47). Af *Rhamnus* dyrkes 15 arter, væsentlig mindre træer. Af *Staphylea* dyrkes arterne *S. colchica*, *S. pinnata* og *S. trifolia* samt *S. elegans*, der er en krydsning mellem *S. colchica* og *pinnata*.

Nr. 53 er slægterne *Deutzia* og *Philadelphus*, der hører til *Saxifragaceae*, ligesom *Ribes* (se 3) og *Hydrangea* (se 25). Af den halve snes arter af *Deutzia* findes de ældre arter: *D. scabra* med varieteter og *D. gracilis*; det er lave, meget blomsterrige buske, sidstnævnte art brugtes tidligere til fremdrivning tidligt på året. Af *Philadelphus* findes en snes arter, deriblandt sikkert eksemplarer helt fra havens anlæg, formentlig er *P. cordifolius* originalplante for arten. Iøvrigt findes adskillige nyere og endnu ubestemte arter.

Nr. 54 er et træ af *Paulownia tomentosa* kaldet Kejsertræ. Det er plantet i 1937 og blomstrer af og til, når vinteren ikke har været for streng, så de overvintrende blomsterknopper dræbes.

Nr. 55 er Hestekastaniefamilien: *Hippocastanaceae* med slægten *Aesculus*. Der er endnu 8 træer af de oprindeligt plantede i arterne *A. carnea*, *A. hippocastanum*, *A. hybrida*, *A. mutabilis* og *A. octandra*, ikke alle i lige smukke individer, da de står tæt og derfor trykker hinanden. Af den alm. Hestekastanie, som var den art, der led mest

i de strenge vintre, findes der nu et par unge planter af den dobbeltblomstrende *A. h.* var. *fl. pl.* Af den buskformede, sensommerblomstrende *A. parviflora* findes en lille bestand, der blomstrer rigt og breder sig ved skud fra roden.

I nr. 56, der står i randen af forrige gruppe, findes Buksbomfamilien: *Buxaceae*, der her omfatter *Buxus sempervirens* og dens varieteter. Enkelte findes andre steder i haven. Andre slægter hørende til familien er *Sarcococca*, som er nævnt under 15 og *Pachysandra*, nævnt under 46. Sammen med Buksbom-planterne står et par planter af Kristtjørn: *Ilex aquifolium*, der efter nedfrysning i de strenge vintre atter er ved at få størrelse igen.

Med nr. 57 er man nået til de biologiske grupper, hvor der findes nogle varieteter af buske og træer, der afviger fra arterne ved f. eks. bladenes form eller farve eller ved afvigende vækstform. De fleste af dem er plantet her omkring år 1900, da de biologiske grupper blev anlagt. Af fliggetbladede arter kan nævnes *Acer saccharinum* var. *Wieri*, som med sine ca. 55 år er et smukt og elegant træ, det måler nu i stamme 2,47, i krone 15 og i højde 18 m.; *Betula pendula* var. *laciniata* har både fligede blade og hængende vækst; *Carpinus betulus* var. *incisa* og var. *heterophylla* er to ret nærstående former med indskårne blade, de er temmelig villige til at slå tilbage til arten. *Caragana arborescens* var. *pendula* er eksempel på de såkaldte Hængetræer; *Fagus sylvatica* var. *albo-variegata* har hvidbrogede blade; *Acer platanoides* var. *rubrum*, *Malus pumila* var. *Niedzwetzkyana*, *Prunus cerasifera* var. *atropurpurea* og *P. spinosa* var. *purpurea* har alle røde blade. I selve bedene står også, som illustration for en eller anden biologisk egenskab, nogle enkelte træer, således Tørstetræ: *Frangula alnus*, *Viburnum opulus* var. *roseum*, Snebolletræ, *Laburnum anagyroides* og Sevenbom: *Juniperus sabina* samt en plante af *Crataegomespilus Asnieresii*.

Nær ved de nævnte planter står et træ af Ægte Kastanie: *Castanea sativa*, med yderligere et par individer i buskettet langs Gothersgade. På den plads, hvor der tidligere lå flere biologiske grupper, ligger nu nogle bunkers, hvorpå der er plantet unge planter af *Buddleia* og Bukketorn: *Lycium*, de har dog her på den rå jordbund vanskeligt ved at komme i vækst. Fortsætter man langs Gothersgade bag Museet, står her samlingen af *Syringa* i et langt busket (nævnt under 45) og frit i plænen forskellige *Prunus*, som er nævnt under 22.

Partiet 58 er undervisningskvarter, hvor der findes enkelte buske (dubletter), medens nr. 59 udelukkende er stauder.

Nr. 60 er Mistelten: *Viscum album* (berørt under 27), hvor der

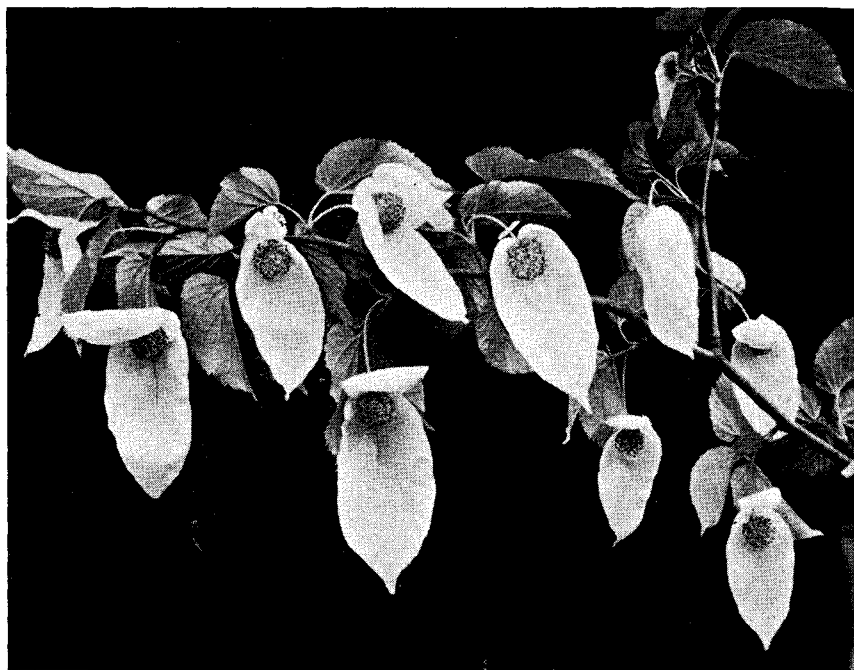

Fig. 9 *Davidia involucreta laeta* (nr. 61).

findes en smuk bestand på et indhegnet Æbletræ, den er sået i 1938–39 og giver hvert år frø, som er meget efterspurgt. Desuden findes også Mistelten på nogle andre Æbletræer, på en *Cotoneaster*, en *Crataegus* og en *Sorbus*, alle af omtrent samme alder. Se billedet i D.D.Å. I, 1950, s. 62. Dens nære slægtning *Loranthus europaeus* er nævnt under 35.

Nr. 61: *Davidia* er omtalt under 47. Nr. 62: *Liriodendron* under 40, Nr. 63: *Crataegomespilus* under 27.

Sorø Arboret. Under dette navn har Botanisk Have siden 1902 haft nogle arealer beliggende spredt i Sorø Akademis Skovdistrikter. De blev, på Botanisk Gartner AXEL LANGES initiativ, anlagt for at skaffe en vis aflastning for haven i arboretmæssig henseende. Desværre opnåedes det ikke at få større samlede arealer, men det blev kun mindre skovstykker beliggende ofte temmelig langt fra hverandre. Disse plantninger består delvis endnu og i nogle af dem findes, da træerne er vokset til, nogle ret værdifulde individer. Der vil dog næppe nu, da Statsarboretet i Hørsholm begynder at få arboretmæssig betydning, være grund til at bibeholde alle disse småplant-

ninger, navnlig hvis de få særlig gode træer kunne få lov at stå foreløbig. I de senere år er der da heller ikke foretaget plantninger af betydning dernede.

Noget af det første, der plantedes, var et parti med nåletræer ved Filosofgangen sydvest for Sorø by. Her står endnu en del store træer af slægterne *Abies*, *Picea*, *Pseudotsuga* og *Tsuga*, der findes dog kun relativt få arter, men med ret god afstand og de ældre eksemplarer bør dog nok bevares længst muligt. Et noget større areal med en blandet tilplantning findes ved Feldskov vest for Sorø station. Her var bestanden oprindelig *Acer* i mange arter, men der er efterhånden indplantet adskillige andre løvtræer, når haven har haft overskud af småplanter. Nogle af disse er i tidens løb vokset godt til og er bedre end de individer, der findes i haven, og der er tillige ganske få arter, der ikke findes i haven. Et nyere parti ved Stensbøge er plantet i 1935–36 og omfatter kun *Betula* og *Quercus*, der er dog nu kun få arter igen og for lidt plads til Egene til at vokse videre.

Universitetsparken, beliggende mellem Nørre Allé og Jagtvej, er i nogen måde blevet et uofficielt anneks til Botanisk Have siden 1945, da anlægets overtilsyn blev lagt ind under den Botaniske Gartner. Se side 523 i dette hefte.

Summary.

H. NILAUS JENSEN: Trees and Shrubs in The Botanic Garden of The University of Copenhagen, 1955.

A guide using the international plant-names of A. REHDER: Manual of Cultivated Trees and Shrubs, 1947. The numbers on the map (p. 432) indicate the groups that are dealt with in the paper, and the alphabetical list of the genera (see below) with these numbers in brackets makes it easy to find the specimens of nearly all trees and of several shrubs. The arboretum counts nearly 4500 specimens representing about 2000 broad-leaved species and varieties, and nearly 200 conifers. The plantation was started in 1872, and about 12 acres, scattered round the garden are covered by woody plants.

Fortegnelse over de i teksten omtalte slægter.

Numrene i henhold til kortet og teksten.

Abies (13), *Acanthopanax* (36), *Acer* (37), *Actinidia* (31, 46), *Aesculus* (55), *Ailanthus* (45), *Akebia* (31), *Alnus* (19), *Amelanchier* (27), *Amorpha* (26), *Ampelopsis* (2, 18, 31),

Amygdalus (22), Andrachne (49), Andromeda (47), Aralia (36), Arctostaphylos (47), Aristolochia (18), Aronia (27), Arundinaria (45), Atraphaxis (31, 46), Aucuba (47).

Berberis (46, 50), Berchemia (31, 46), Betula (19), Broussonetia (36), Bruckenthalia (47), Buddleia (57), Buxus (4, 56).

Callicarpa (7, 36), Calluna (47), Calophaca (26), Calycanthus (36, 49), Campsis (31), Caragana (26), Carpinus (21), Carya (39), Caryopteris (46), Castanea (57), Catalpa (43), Cedrela (36), Cedrus (47), Celastrus (18, 52), Celtis (34), Cephalanthus (36), Cephalotaxus (13), Cercidiphyllum (25, 46), Cercis (26, 31), Chaenomeles (27), Chamaebatiaria (46), Chamaecyparis (13, 46), Chamaedaphne (47), Chionanthus (36), Choisya (47), Cladrastis (26), Clematis (2, 18, 31), Clerodendron (36), Clethra (47), Colutea (26), Coriaria (36), Cornus (24), Coronilla (26), Corylopsis (36, 45), Corylus (21, 36), Cotinus (44), Cotoneaster (27, 46), Crataegomespilus (27, 61), Crataegus (27), Crataemespilus (27), Cryptomeria (47), Cydonia (27), Cytisus (26).

Danaë (46), Daphne (7, 36, 46), Davidia (47, 61), Decaisnea (31, 36), Deutzia (53), Diervilla (20), Diospyros (7, 36), Dipelta (20).

Elaeagnus (4), Enkianthus (47), Ephedra (13, 48), Erica (7, 47), Eucommia (36), Euonymus (47, 52), Euptelea (36), Evodia (7, 36).

Fagus (35), Ficus (31), Fontanesia (45), Forestiera (36), Forsythia (45), Fothergilla (36, 45), Frangula (57), Fraxinus (45), Fuchsia (46).

Gaultheria (47), Genista (26, 46), Ginkgo (16, 46), Gleditschia (26), Grewia (36, 49), Gymnocladus (26).

Halesia (36), Halimodendron (26), Hamamelis (23, 45), Hebe (46), Hedera (31, 47), Hedysarum (26), Helwingia (46), Hemiptelea (36), Hibiscus (46), Hippophaës (4), Holodiscus (5), Hydrangea (15, 25), Hypericum (7, 47).

Idesia (49), Ilex (17, 46), Indigofera (26), Itea (46).

Jamesia (36), Jasminum (31, 46), Juglans (39), Juniperus (13, 46, 47).

Kalmia (47), Kerria (49), Koelreuteria (36, 47), Kolkwitzia (49).

Laburnocytisus (26), Laburnum (26), Larix (13), Ledum (47), Lespedeza (26, 49), Leucothoë (47), Libocedrus (46), Ligustrum (45), Liquidambar (7, 49), Liriodendron (40, 62), Lonicera (18, 19, 31), Loranthus (36), Lycium (57), Lyonia (47).

Maachia (26, 49), Maclura (42, 46), Magnolia (36, 40), Mahoberberis (47), Mahonia (50), Malus (27), Menispermum (31, 36), Mespilus (27), Metasequoia (47), Morus (31, 42), Myrica (7), Myricaria (24).

Neillia (5), Neviusia (5), Nitraria (46), Nothofagus (49).

Ononis (26), Oplopanax (36), Orica (36), Osmaronia (22), Ostrya (21), Ostryopsis (36), Oxycoccus (47).

Pachistima (47), Pachysandra (46), Paeonia (46), Parrotia (23), Parrotiopsis (45), Parthenocissus (18, 31), Paulownia (2, 54), Pernettya (47), Perowskia (46), Pertya (47), Petteria (26), Phellodendron (44), Philadelphus (53), Phillyrea (36), Photinia (47, 49), Phyllodoce (47), Physocarpus (5), Picea (13), Pieris (47), Pinus (13), Platanus (41), Pleioblastus (45), Podocarpus (13), Polygonum (18), Poncirus (47), Populus (6), Potentilla (47), Prinsepia (27, 36), Prunus (22), Pseudosasa (45), Pseudotsuga (13), Ptelea (44), Pterocarya (39), Pterostyrax (36), Pyracantha (36), Pyrus (27).

Quercus (35).

Rhamnus (52), Rhododendron (47), Rhodotypus (49), Rhus (43), Ribes (3), Robinia (26), Rosa (49), Rubus (12), Ruscus (46), Ruta (46).

Salix (6), Sambucus (32), Sarcococca (15), Sasa (45), Savia (46), Schizandra (31), Schizophragma (25, 31), Sciadopitys (48), Securinega (36), Sequoia (48), Shepherdia (4), Sibiraea (5), Sinarundinaria (45), Skimmia (47), Sophora (26), Sorbaria (5),

Sorbaronia (27, 36), Sorbopyrus (27, 36), Sorbus (27), Spiraea (5), Slachyurus (49), Staphylea (52), Stephanandra (5, 36), Stranvaesia (27, 46), Symphoricarpus (20), Syringa (45, 57).

Tamarix (24), Taxodium (15), Taxus (13, 14), Thuja (13, 47), Thujopsis (13,47), Tilia (51), Torreya (46), Tripterygium (49), Tsuga (7).

ULMUS (33).

Vaccinium (47), Viburnum (20, 49), Viscum (27, 60), Vitex (7, 46), Vitis (18, 31).

Weigela (20), Wistaria (26, 31).

Xanthoceras (49), Xanthorrhiza (36).

Yucca (46).

Zanthoxylum (44), Zelkova (34), Zenobia (47).